RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937. Andra kammaren. Nr 42.

Lördagen den 5 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt nedan omförmälda, uti statsutskottets memorial nr 91 samt bankoutskottets memorial nr 33 och 51 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen

1:a omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 33):

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet i punkten 3 av sitt utlåtande nr 23 hemställt, eller att motionen II: 91 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II: 91, medgivit, att förre fortifikationsarbetsförmannen Johan Axel Johansson må från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 39 Ja och 133 Nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 65 Ja och 51 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 39 Ja och 133 Nej,
sammanräkningen visade ..... 104 Ja och 184 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 91, punkt 1):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wistrands m. fl. och fröken Anderssons m. fl. motioner (I: 154 och II: 312), såvitt nu är i fråga, till Kommunala och enskil-

da anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 465,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Wistrands m. fl. och fröken Anderssons m. fl. motioner (I: 154 och II: 312), såvitt nu är i fråga, till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 450,000 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 54 Ja och 139 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd,

hade utfallit med	60 Ja och 60 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ..	54 Ja och 139 Nej,
sammanräkningen visade	114 Ja och 199 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 91, punkt 2):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må såsom Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 326,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom herrar Bergmans och Larssons, Johansons i Huskvarna m. fl., Bärgs m. fl. och Anderssons i Igelboda m. fl. motioner (I: 101 och II: 201 samt I: 158 och II: 307) men med avslag å herr Mannerskantz' m. fl. samt herrar Lundqvists och Liedbergs motioner (I: 102 och II: 221), såsom Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 333,500 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 57 Ja och 137 Nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd,

hade utfallit med	68 Ja och 53 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller ..	57 Ja och 137 Nej,
sammanräkningen visade	125 Ja och 190 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

4:e omröstningen

(enligt bankoutskottets memorial nr 51):

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet i punkten 3 av sitt utlåtande nr 44 hemställt, eller att motionen II: 338 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II: 338, medgivit, att förre fortifikationsarbetsförmannen Albert Emanuel Morath må från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. upphöra en årlig pension av 504 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 45 Ja och 145 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 65 Ja och 57 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 45 Ja och 145 Nej,
sammanräkningen visade ..... 110 Ja och 202 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Föredrogos vart efter annat:

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde; samt

bankoutskottets memorial:

nr 76, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott; och
nr 77, angående ersättning åt biträde, anlitat av bankoutskottet vid handläggning av visst ärende.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa memorial hemställt.

§ 3.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 februari 1937 dagtecknad proposition nr 196 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels medgiva, att provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst finge i huvudsak efter av departementschefen föreslagna

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

grunder under budgetåret 1937/1938 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1937/1938 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln	.....	kronor	320,000
» tredje »	.....	»	48,000
» fjärde »	.....	»	2,290,000
» femte »	.....	»	1,640,000
» sjätte »	.....	»	50,000
» sjunde »	.....	»	1,110,000
» nionde »	.....	»	210,000
» tionde »	.....	»	390,000;

dels ock besluta, att utgifterna för den provisoriska avlöningsförstärkningen skulle bestridas:

beträffande befattningshavare vid de affärsdrivande verken och statens pensionsanstalt från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas,

beträffande befattningshavare vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens väg-, bro- och vägtrafikinspektion och vid vägorganisationen i länen från statens automobilskattemedelsfond,

beträffande befattningshavare vid stuteriväsendet från stuteriväsendets fond,

beträffande befattningshavare vid försäkringsinspektionen från försäkringsinspektionens fond, samt

i fråga om andra befattningshavare från de anslag i riksstaten, som äro avsedda för provisorisk avlöningsförstärkning.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en den 5 mars 1937 dagtecknad proposition, nr 280, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen

dels medgiva, att provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet må efter vad chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet förordat under budgetåret 1937/1938 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels ock å riksstaten för budgetåret 1937/1938 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst ett förslagsanslag av 549,000 kronor; samt

b) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet ett förslagsanslag av 2,930,000 kronor.

Enligt kungl. Maj:ts berörda förslag skulle den provisoriska avlöningsförstärkningen utgå dels såsom fast lönetillägg, dels ock såsom lönetillägg efter barnantal. Det fasta lönetillägget skulle till och med 12:e löneklassen i den i 1921 års avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, intagna löneplanen och motsvarande löneklasser i de övriga löneplanerna utgå med 180 kronor och i övrigt med 120 kronor, allt för år räknat. Barntilläggen hade föreslagits till ett belopp av 120 kronor för barn under 16 års ålder och skulle utgå för högst tre barn.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade väckts följande motioner, nämligen

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

inom första kammaren:

nr 229 av herr *Myrdal m. fl.*,
nr 235 av herr *Holmström*,
nr 236 av herr *Rahmn m. fl.* och
nr 237 av herr *Gottfrid Karlsson;* samt

inom andra kammaren:

nr 451 av herr *Persson* i Tidaholm *m. fl.*,
nr 461 av herr *Arnemark m. fl.*,
nr 462 av herr *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*,
nr 463 av herr *Lundqvist m. fl.*,
nr 464 av herr *Lundqvist*,
nr 465 av herr *Spångberg*,
nr 466 av herr *Senander m. fl.*, och
nr 558 av herr *Lundqvist*.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen måtte

a) medgiva, att provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst och vid folkskoleväsendet finge i huvudsak efter av utskottet föreslagna grunder under budgetåret 1937/1938 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

b) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1937/1938 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln	.....	kronor	255,000
» tredje »	.....	»	40,000
» fjärde »	.....	»	1,620,000
» femte »	.....	»	1,470,000
» sjätte »	.....	»	40,000
» sjunde »	.....	»	900,000
» åttonde »	.....	»	410,000
» nionde »	.....	»	165,000
» tionde »	.....	»	280,000;

c) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 2,420,000 kronor;

d) besluta, att utgifterna för den provisoriska avlöningsförstärkningen skulle bestridas:

beträffande befattningshavare vid de affärsdrivande verken och statens pensionsanstalt från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes,

beträffande befattningshavare vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens väg-, bro- och vägtrafikinspektion och vid vägorganisationen i länen från statens automobilskattemedelsfond,

beträffande befattningshavare vid stuteriväsendet från stuteriväsendets fond,

beträffande befattningshavare vid försäkringsinspektionen från försäkringsinspektionens fond; samt

i fråga om andra befattningshavare från de anslag i riksstaten, som vore avsedda för provisorisk avlöningsförstärkning.

2:o) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Enligt utskottets förslag skulle den provisoriska avlöningsförstärkningen utgå allenast med ett fast lönetillägg å 216 kronor till och med den 12:e löneklassen i den i förberörda avlöningsreglemente intagna löneplanen och motsvarande löneklass i övriga löneplaner samt i övrigt med 132 kronor, allt för år räknat. I stället för de av Kungl. Maj:t föreslagna barntilläggen hade utskottet förordnat en höjning med 5 kronor för månad och barn av de barntillägg, som utgå enligt gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg. Denna förhöjning av barntilläggen enligt dyrtidstilläggsbestämmelserna skulle utgå utan någon begränsning med hänsyn till antalet barn och tillkomma icke blott befattningshavare vid nyreglerade verk utan gälla såväl befattningshavare vid de oreglerade verken som andra befattningshavare eller pensionärer.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

1) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *N. J. Martin Svensson, Borell, Karl Emil Johanson* och *Persson* i Falla, som ansett, att den provisoriska avlöningsförstärkningen borde utgå i form av ett lönetillägg å 228 kronor för år räknat inom alla löneklasser, och i enlighet härmed ansett, att utskottet bort hemställa,

1:o) att riksdagen måtte

a) medgiva, att — — — Kungl. Maj:t;

b) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1937/1938 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln	.....	kronor	300,000
» tredje »	.....	»	55,000
» fjärde »	.....	»	2,110,000
» femte »	.....	»	1,690,000
» sjätte »	.....	»	55,000
» sjunde »	.....	»	1,050,000
» åttonde »	.....	»	600,000
» nionde »	.....	»	220,000
» tionde »	.....	»	330,000;

c) till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 3,290,000 kronor;

d) besluta, att — — — provisorisk avlöningsförstärkning.

2:o) — — lika med utskottet — —.

2) av herrar *von Heland, Bäckström, Strindlund* och *Svensson* i Grönvik, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag;

3) av herr *Jeppsson*, som uttalat, att han ansett, att utskottet bort i första hand tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, men att han i det läge denna fråga kommit anslutit sig till utskottets hemställan; samt

4) av herr *Bäcklund*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Det förslag, som innefattas i föreliggande kungl. proposition, är på sätt och vis en försöksballong. Departementschefen vill se, huru riksdagen ställer sig till ett sådant system, att de statsanställdas löneförmåner anpassas med hänsyn till deras försörjningsplikt. Han säger i sitt yttrande, som återgives nederst på sidan 6 i utskottets utlåtande, bl. a. följande: »Det är här uppenbarligen i väsentlig grad en fråga om

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

huru den allmänna opinionen både bland de statsanställda och bland medborgarna i övrigt ställer sig till en differentiering av lönerna efter försörjningsplikt, och huruvida statsmakterna äro villiga att godtaga den ökning av det allmännas utgifter, som otvivelaktigt måste följa. Förslaget om en provisorisk avlöningsförstärkning, som utformats i främsta rummet med hänsyn till olika löntagares behov, kan väntas skapa ökad klarhet i dessa hänseenden. Ett principiellt avgörande i ena eller andra riktningen vid innevarande års riksdag skulle vara till väsentlig ledning för lönekommittén vid dess fortsatta arbete.»

Jag måste säga, att detta sätt att inhämta informationer för den vidare behandlingen av det stora löneproblemet synes mig alltför lättvindigt. Skall något system med lön efter försörjningsplikt, någon familjelönsprincip, komma i fråga för statens befattningshavare, så bör den frågan tekniskt utredas och klarläggas, innan riksdagen inbjudes att taga ställning till den. Att få ett uttalande från riksdagen i en fråga, som riksdagen icke har materiel och möjligheter att i dess helhet och till sina konsekvenser överblicka, kan knappast ha något större sakligt värde. Man har här i viss mån en parallell till det sätt, varpå likalönsprincipen infördes vid löneregleringen för folkskolans lärare, även detta utan att någon utredning om dess betydelse och konsekvenser i ett större sammanhang förekommit. Nog borde statsfinansiellt mycket betydande och stora folkgrupper nära berörande frågor behandlas på ett annat och bättre sätt.

Utskottet har icke följt den kungl. propositionen utan presterar ett delvis annorlunda beskaffat förslag, som i realiteten icke ligger så långt ifrån departementschefens förslag i propositionen. Men utskottet avböjer att taga ställning till den av departementschefen framlagda principfrågan. Huvudreservanterna vilja icke i frågans nuvarande outredda skick taga ställning till detta principspörsmål. Och vi anse oss böra markera detta klarare och bestämdare än utskottet genom att föreslå, att den för avlöningsförstärkningen avsedda totalsumman fördelas med lika belopp — 228 kronor för år räknat — på varje befattningshavare.

Jag ber med dessa ord och med hänvisning till den vidare motivering, som finns på sidan 12 i detta utlåtande, få yrka bifall till den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna, vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall följa den föregående talarens exempel och fatta mig kort. Jag skall be att få konstatera, att vad statsutskottets här har försökt göra är vad utskottet så många gånger eljest under sitt arbete måste göra — att försöka nå fram till en mellanställning, där icke någondera parten allt för mycket trampas på tårna, eller, med andra ord, att försöka ställa kyrkan mitt i byn. När vi utarbetade detta förslag ha vi också, såsom framgår av uttalandet på sid. 8 i statsutskottets utlåtande, utgått från att hela frågan om en anpassning till behovet av bidrag från statens sida i en eller annan form i förhållande till barnantalet skulle utredas i den riktningen, att den skall avkopplas från hela lönesystemet, vare sig det gäller det sätt, på vilket hantverkare, skogsarbetare, småbrukare eller dylika grunda sina inkomster, eller det gäller kommunernas, statens och de enskilda företagarnas sätt att avlöna sin personal. Allt detta skall vara ovidkommande synpunkter, ha vi tänkt oss, när vi skrivit, att »enligt utskottets mening bör sistnämnda spörsmål upptagas till övervägande — fristående från frågan om utformningen av olika lönesystem — i ett sammanhang och därvid behandlas med hänsyn till befolkningen i dess helhet». Gör man det, tror jag man har lyckats att

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

få problemet lagt under en princip, mot vars berättigande ingen saklig invändning torde kunna göras. De invändningar som nu gjorts ha varit av det slaget, att de varit sammankopplade i viss mån med frågan om avlöningens storlek.

Vi ha, som sagt, försökt att ställa kyrkan mitt i byn, och därför ha vi också funnit en form till slut, som jag tror man kan erkänna är så anpassad, att den, som jag sade i början av mitt anförande, icke skall stöta alltför mycket på någondera sidan. Vi ha lagt den del av barntillägget, som vi ansett oss kunna och böra vara med på, på det dyrtidstillägg, där nu ett barntillägg utgår, låt vara icke så stort. Enligt utskottets förslag kommer det att bli så, att där det nu finns 4 kronor per månad per barn vid de reglerade verken, blir det 9 kronor per månad och barn; för de oreglerade verken, som äro mycket få, blir det 5 plus 5 eller 10 kronor tills vidare. Vi ha också tagit oss friheten att stuva om Kungl. Maj:ts förslag på det viset, att den besparing, som vi kunna göra genom att sänka det av Kungl. Maj:t föreslagna barntilläggsbeloppet till hälften vill vi slå ut på lönetilläggen, och vi ha försökt fördela beloppet så pass rättvist, som omständigheterna medgivit, och vi ha därför förordat, att beträffande det belopp, som skulle tillerkännas i lönetillägg till och med 12:e löneklassen, höjes från 180 kronor till 216 kronor. Utskottet föreslår även, att tillägget från och med 13:e löneklassen skall höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 120 kronor till 132 kronor. Häremot kanske någon invänder, att detta icke är en riktig proportion och att utskottets förslag medför ett bortkrånglande av Kungl. Maj:ts klara principiella ståndspunktstagande i fråga om barntilläggen. Jag framhåller, att utskottet samtidigt i motiveringen begärt, att en utredning skulle komma till stånd. I nuvarande situation måste utskottets förslag därför anses vara så rättvist avvägt som möjligt.

Herr **Arnemark:** Herr talman! Jag kan icke lova att fatta mig fullt så kort som de föregående ärade talarna gjort. Jag beklagar livligt, att denna stora principfråga kommit upp till debatt i riksdagens elfte timma, så att den i själva verket icke kan bliva föremål för den grundliga behandling, den i själva verket förtjänar.

När regeringen kom med förslag om provisorisk löneförstärkning åt statens befattningshavare i avvaktan på den lönerevision, som dessa befattningshavare nu väntat på i bortåt 10 år och fortfarande vänta på, så mottogs detta i och för sig med glädje på tjänstemannahåll. Men tillfredsställelsen grumlades högst betydligt på samma håll, då man fick del av själva utformningen av denna löneförstärkning. Huvudmassan av såväl lägre som högre tjänstemän vände sig mot barntilläggen och mot finansministerns försök att få riksdagen att uttala sig i förväg för den s. k. behovslöneprincipen, innan 1936 års lönekommitté, som det ju åligger att pröva även denna, blir färdig med sitt förslag i lönefrågan.

Vad man kanske fann mest ledsamt var, att detta skulle ske, utan att tjänstemännen själva fått tillfälle att göra sin mening hörd. Och det kan icke förnekas, att det måste te sig minst sagt underligt, att detta föreslås samtidigt med att lagstadgad förhandlingsrätt tillerkännes statens tjänstemän. Visserligen gavs genom den lagen ingen medbestämmanderätt åt de anställda, men jag skulle vilja fråga: Vad skall förhandlingsrätten vara till, om icke personalen skall få vara med och resonera en smula, då det är fråga om själva *grundprinciperna* för lönesättningen?

Man tycker också, som även en föregående talare framhållit, att det är bra underligt, att förslag till omläggning av själva lönegrunderna framlägges av

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

regeringen utan att vederbörande myndigheter och lönenämnder eller 1936 års lönekommitté fått ge sin mening om saken till känna på något vis.

Utformningen av de fasta lönetilläggen (180 kronor för löneklasserna 1—12 och 120 kronor för löneklass 13 och däröver) måste helt naturligt hos mellangradsfolket och de högre tjänstemännen mötas med en bestämd gensaga på grund av sin i *dubbel* måtto lönenivellerande tendens. Sedan nuvarande löneplan kom till, har det för all del vankats åtskilliga andra nivelleringsåtgärder. Jag vill endast erinra om maximeringen av dyrtidstilläggen, och det dyrortstillägg, som beslöts för ett par år sedan. Beslutet därom kom dock till under tider med dåliga statsfinanser. Någon sådan förmildrande omständighet föreligger icke nu.

Det rättvisa och riktiga är ju det, att, då man nödgas bättra på den gällande löneplanen, på grund av dess ålder, detta sker genom proportionella tillägg på de ordinarie lönerna. Genom att man förfar som i propositionen föreslagits, sker i själva verket en betydande sammanpressning av nuvarande löneskala och ett starkt föregripande av pågående utredning.

Tyvärr har utskottsmajoriteten i fråga om de fasta tilläggen gjort sig skyldig till samma orättvisa som propositionen, när den föreslår 216 kronor t. o. m. 12:e löneklassen och 132 kronor för löneklasserna ovanför 12:e. Jag kan därför icke ge min röst åt utskottets förslag utan kommer att rösta för den reservation, som avgivits av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. och som syftar till beredande av något mera rättvisa åt mellangruppsfolket och de högre tjänstemännen än utskottsförslaget.

Fastän jag icke kan följa utskottet i dess hemställan, vill jag gärna erkänna, att jag är ganska glad över att utskottet genom sitt uttalande i tredje stycket på sid. 8 i utlåtandet nr 200 avskiljer spörsmålet om barntilläggen från lönediskussionen och återför det till det område, där det egentligen hör hemma, nämligen socialvårdens och befolkningspolitikens gebit. Jag har bara så svårt att inse det logiska i att statsutskottet, sedan utskottet skrivit bort finansministerns barntillägg i *detta* utlåtande, låter det dyka upp igen — i halvfigur visserligen — i utlåtandet nr 201.

Jag för min personliga del vill gärna utöver största möjliga skattelindringar vara med om barnbidrag över hela befolkningsfältet åt verkligt barnrika familjer, som ha ett påtagligt behov därav. Men jag vill knappast vara med om att applicera detta stöd för barnet nr 1 och 2, med mindre att alldeles särskilt behov föreligger. Jag är ganska rädd för den mentalitet, som håller på att växa fram i våra dagar, att för barn skall man partout ha betalt av staten. Jag har förut levat i den enkla tron, att barn var något, som alla sunt funtade människor ville ha på grund av livets egen lag helt enkelt och för den glädje det för med sig att ha barn och utan bitanke att förtjäna pengar på dem. Att en sådan uppfattning håller på att växa sig fram bland vårt svenska folk, betraktar jag som en av det nuvarande befolkningspolitiserandets avigsidor.

Jag är emellertid bestämd motståndare mot att enbart för statens anställda införa ett lönesystem byggt på behovsprincipen. Jag tror för övrigt, att ett sådant system icke heller skulle vara gagnande ur befolkningsfrågesynpunkt sett. Ett renodlat behovslönesystem medför lätt, skulle jag tro, att man på grund av bristande ekonomiska resurser kommer över till ett system med knappa löner åt de yngre ogifta befattningshavarna. Och därmed skulle man, såvitt jag förstår, endast motverka tidig familjebildning.

Huvudskälet varför jag går emot behovslöneprincipens knäsättande är emellertid det, att jag anser, att den leder bort från varje rationell lönesättning.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Principen lön för arbete har den obestridliga fördelen, att den ger möjligheter till någorlunda riktig värdesättning av tjänsterna inbördes och att den knyter an till löneutvecklingen på den allmänna arbetsmarknaden.

Man måste nog hålla det för tämligen uteslutet, att lönerna på den allmänna arbetsmarknaden i någon nämnvärd utsträckning åtminstone och inom överskådlig tid komma att utmätas efter försörjningsplikt. Såvitt jag kunnat finna, önska varken våra arbetsgivare eller arbetare en sådan förändring. Under sådana förhållanden böra inte heller statsmakterna slå in på den vägen, så mycket mindre som statens befattningshavare själva i allmänhet icke önska det.

Och det är en inställning, som man måste förstå. Det har påståtts på håll, där man är anhängare av finansministerns barntillägg, att denna statstjänarnas inställning skulle främst grunda sig på psykologiska motiv. Jag vill minnas, att finansministern själv gav uttryck åt den uppfattningen i radiodebatten för någon tid sedan. Jag tror icke, att så är fallet i någon nämnvärd grad. Den bottnar nog främst i den uppfattningen, att principen lön för arbete är sund, riktig och prövad och att tjänstemännen vid dess tillämpning anse sig ha större garantier för att erhålla löner, som hålla sig någorlunda i paritet med lönenivån och löneutvecklingen på den allmänna arbetsmarknaden. Man fruktar, att ett lönesystem med diverse sorters stöd och hjälp som integrerande delar icke skulle erbjuda samma trygghet i den vägen. Här tror jag, mina damer och herrar, att motståndets kärnpunkt är att finna.

Man möter ibland också det talet, att statstjänarna nu hålla på att få en annan inställning gentemot behovslöneprincipen än tidigare. Jag tror icke, att så är fallet. Om någon tveksamhet här och där kommit till uttryck, så får nog detta tillskrivas den omständigheten, att man från högsta ort skrämt statstjänarna med att, om ni icke vilja ha barntilläggen, så skola vi icke tvinga på er dem, men då löpa ni också risken, att de pengar, som avsetts för barntilläggen, tagas tillbaka. Få statstjänarna utan ett sådant tryck över sig ta ställning till behovslöneprincipen på nytt, så är jag ganska säker på att det fortfarande finnes en överväldigande majoritet emot denna princip.

Herr talman, jag skall nu bedja att med några ord få beröra den motion, som jag väckt, vari jag hemställt, att den provisoriska löneförstärkningen även skulle utgå till pensionerad personal i arvodesbefattning inom försvarsväsendet. Vi som väckte den motionen, hålla före, att arvodisterna inom försvarsväsendet ha sina arvoden bestämda efter så enhetliga grunder, att det inte borde bereda några svårigheter att generellt innesluta dem bland dem, som skulle komma i åtnjutande av den förmån, som riksdagen nu beslutar.

Utskottet anser emellertid icke, att skäl finnas att åtskilja dem från övriga arvodister. Och då utskottet är enhälligt, kommer jag ej att yrka bifall till denna motion, utan vill jag vädja till försvarsministern att ha dessa tjänstemän i benägen åtanke och bereda dem den höjning av arvodena, som kan anses skälig med hänsyn till den förbättring, som nu kommer andra statens befattningshavare till del.

I själva huvudfrågan ber jag, herr talman, att, med hänvisning till vad jag redan anfört, och icke minst med hänsyn till att jag finner det fullkomligt orimligt, att riksdagen skulle uttala sig för en ny löneprincip, innan utredning därom föreligger och innan man överhuvud taget vet, om det är möjligt att utforma en tillfredsställande löneplan efter den nya principen, få yrka bifall till den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna reservationen.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Herr **Lindqvist:** Herr talman! För min del skall jag fatta mig mycket kort. Jag brukar i allmänhet inte tala i lönefrågor. Det är bara några få ord, jag här har att säga. När jag läst utskottets utlåtande, har jag haft ganska svårt att förstå, att de, som äro principiella motståndare till regeringsförslaget, verkligen kunnat ställa sig på den linje, som utskottet här följt. För min del har jag icke kunnat finna, att utskottsförslaget i något avseende är bättre än Kungl. Maj:ts förslag. Det skulle möjligen vara i det avseendet, att utskottet i fråga om barnbidraget icke föreslagit någon begränsning med hänsyn till barnantalet. Den lilla ändringen hade man ju gott kunnat göra i Kungl. Maj:ts förslag.

Jag skall icke trötta med många siffror, men jag vill dock nämna några, som jag särskilt fäst mig vid. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle befattningshavare med tre barn t. o. m. 12:e löneklassen erhålla 180 kronor + 360 kronor eller således sammanlagt 540 kronor. Enligt utskottsförslaget skulle sådana befattningshavare erhålla 216 kronor + 180 kronor eller således 396 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle befattningshavare med två barn erhålla 180 kronor + 240 kronor eller sammanlagt 420 kronor. Enligt utskottsförslaget skulle sådana befattningshavare erhålla 216 kronor + 120 kronor eller således 336 kronor.

Det är icke för att säga detta, som jag närmast begärt ordet utan det är för att framhålla de betänkligheter, som jag anser mig ha rätt att hysa inför ett sådant förslag som utskottets. Enligt utskottets förslag kommer ett stort antal befattningshavare att få provisorisk avlöningsförbättring utan att detta föreslagits vare sig av regeringen eller någon motionär. Genom att en del av den provisoriska avlöningsförbättringen skulle utgå i form av dyrtidstillägg erhållas sådana resultat, som jag nyss nämnde. När riksdagen i dag kommer att besluta i enlighet med utskottets förslag, har riksdagen sålunda icke klart för sig vilka utgifter den beslutar. Det skulle riksdagen icke heller ha vetat, om riksdagen beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, kanske någon säger. Härvid må emellertid framhållas, att Kungl. Maj:ts förslag baserats på beräkningar, som man har anledning lita på. Skulle dessa beräkningar icke hålla streck, så finge man vända sig till Kungl. Maj:t. Även utskottet har låtit utföra beräkningar. Jag tror, att dessa beräkningar varit så noggranna som det varit möjligt åstadkomma, men utskottet har icke kunnat räkna ut vad de befattningshavare, som Kungl. Maj:t icke föreslagit någon provisorisk avlöningsförbättring åt, skulle komma att erhålla.

Om vi icke befunnit oss i riksdagens sista timme, hade jag för min del ansett, att det varit önskvärt, att detta ärende återremitterats till utskottet för grundligare prövning. Nu skall jag naurligtvis inte framställa något yrkande. Som frågan ligger till, kommer jag trots de betänkligheter jag hyser att rösta för utskottets förslag om förslaget skulle komma att ställas under omröstning.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss:** Herr talman! Jag kan bara liksom herr Arnemark beklaga, att denna fråga kommit upp i riksdagens sista timme och att kammarens ledamöter alltså icke komma att ägna den så stor uppmärksamhet, som den förtjänar. Frågan har ju diskuterats i flera månaders tid, och jag skulle därför tro, att i dess nuvarande läge icke finns någon anledning för mig att upprepa vad jag vid olika tillfällen sagt och skrivit. Jag skulle egentligen kunna inskränka mig till att instämma i den reservation, som av herr Jeppsson fogats vid utskottets utlåtande. Herr Jeppsson uttalar i sin reservation, att han anser, att utskottet i första hand

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, men att han i det läge denna fråga kommit ansluter sig till utskottets hemställan. I det läge frågan kommit på grund av de mycket delade meningar, som föreligga inte minst på grund av att det uppenbarligen i riksdagen finns en stor majoritet, som i detta ögonblick icke vill taga ståndpunkt till den allmänna principen, kan jag icke se, att det finns någon bättre utväg än att låta utskottsförslaget bli riksdagens beslut.

Jag skall emellertid använda tillfället till att bemöta ett par av de anmärkningar, som här framkommit mot frågans handläggning.

Den förste talaren sade, att det icke vore rimligt, att man på detta sätt utan föregående utredning kastade fram så vittgående förslag. Till denna kammares tröst får jag säga, att han även kritiserade regeringens förslag om lika lön för lärarinnor och således, eftersom andra kammaren på den punkten anslöt sig till regeringsförslaget, i sitt fördömande även inbegrep andra kammaren.

Dessa stora principfrågor äro av den natur, att de egentligen undandraga sig den sortens tekniska utredningar, som vi bruka sätta i gång med ett halvt dussin riksdagsmän, uttagna icke på grund av sin personliga uppfattning om de olika frågorna utan på grund av sin sakkunskap. Detta är överhuvud taget icke den naturliga plattformen för en utredning i sådana frågor. I frågor sådana som dessa komma olika människor till ytterst olika resultat beroende på instinkter, intressen och olika samhällsuppfattningar. Jag tror sålunda icke det är den riktiga vägen som utskottet anvisar att låta 1936 års lönekommitté taga ståndpunkt till frågan, innan Kungl. Maj:t tager upp frågan till behandling i riksdagen, men jag hyser ingen förhoppning att kunna omvända dem inom riksdagen, som anse, att man bör åstadkomma en vanlig utredning, innan man går till beslut.

I anledning av herr Arnemarks yttrande, att det är så mycket egendomligare att man här kastar fram ett förslag, som man vet, att stora delar av tjänstemannakåren inte gärna vilja godkänna, samtidigt med att man vill ge åt statstjänarna en förhandlingsordning, bör jag kanske klart uttala, att riksdagens yttrande i anledning av detta förslag om tillfällig löneförbättring inte från min sida varit avsett att fattas som ett bestämt uttalande om, att vi nu i hela vårt lönesystem skulle införa barntillägget. Jag hade närmast tänkt mig att riksdagen skulle, hur den nu ville, antingen understryka, att den ansåg att så starka skäl talade för barntillägg, att den saken på fullt allvar borde utredas av kommittén, eller också säga, att så starka skäl talade emot barntillägg, att riksdagen inte önskade att sådant skulle komma med i en definitiv lönereglering. Att regeringen kunnat framlägga ett förslag sådant som detta beror helt enkelt därpå, att det härvidlag är fråga endast om en provisorisk avlöningsförstärkning, som faktiskt avsetts att gälla endast ett år. Utan att sålunda behöva ta några egentliga risker för framtiden skulle man kunna sondera den opinion, som i detta fall finns ute i landet. Det har lyckats att på detta sätt sondera opinionen inom vissa kretsar av statsanställda, vilka genom sina organisationer i stor utsträckning tagit ståndpunkt emot barntilläggen. Vi ha däremot inte lyckats få reda på den allmänna opinionen inom riksdagen, eftersom riksdagen inte på samma sätt som statstjänarna är villig att direkt uttala sig i frågan. Jag beklagar detta. Man menar tydligen, att i frågans nuvarande läge den offentliga diskussion, som ägt rum, får vara vägledning nog. Riksdagens beslut, som jag förmodar kommer att fattas i överensstämmelse med statsutskottets förslag, kanske också kan i någon mån utgöra en riktlinje. Men jag tror, att lönekommittén kommer i ett svårare läge

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

än den behövt komma, om man från riksdagens sida velat ge antingen ett förord eller också ett avböjande svar.

Om jag sålunda i frågans nuvarande läge kan godkänna utskottsförslaget, är jag däremot alldeles ur stånd att följa högerreservanterna. När det i propositionen yttrades, att man vid en tillfällig löneförbättring får gå fram med stor försiktighet, så tog detta sig uttryck däri, att man för de lägre löneklasserna till och med den 12:e inte vågade föreslå ett högre tillägg än 180 kronor, och för de därutöver inte ville gå längre än till 120 kronor. Nu är avståndet från propositionens 180 till utskottsförslagets 216 ingenting oväsentligt, men det kanske ändå håller sig inom gränserna för vad man kan tänka sig. Men högerreservationen innebär en höjning, som slopar den princip, som regeringen följt, nämligen att man skulle öka mer för de lägre tjänstemännen än för de högre, och den innebär ett föregripande av den kommande löneregleringen, som jag i nuvarande läge anser icke kunna accepteras. Att i regeringsförslaget ingår ett föregripande av den definitiva löneregleringen är så till vida riktigt, som regeringsförslaget innebär en sammanpressning av löneskalan. På den punkten tror jag mig våga säga, att regeringen verkligen önskar, att i den kommande löneskalan skall ske just en sådan sammanpressning, d. v. s. att den förbättring, som kan äga rum, skall bli procentuellt större för de mindre inkomsttagarna än för de högre. Jag skulle vilja erinra herr Arnemark om, att även det förslag, högerreservanterna ansluta sig till, innebär en dylik sammanpressning. Om man ger samma tillägg för alla löneklasser oberoende av, hur stor lönen är, innebär detta uppenbarligen också i någon mån en sammanpressning av löneskalan. Jag är alltså något överraskad av att högerreservanterna kunnat gå på den linjen, ty den förutsätter, att de anse det önskvärt, att folk med lägre löner få procentuellt mer än folk med högre. Annars veta vi ju, att de önskemål, som uttalats från mellangrupperna och även högre upp, gingo ut på, att tillägen skulle bli proportionella så att ingen ändring skulle ske i den inbördes relationen. Nu har man emellertid på högerhåll accepterat tanken att ge procentuellt mera åt de lägre inkomsttagarna. Herrarna få förlåta, om jag inte kan förklara ett sådant förslag annat än från den utgångspunkten, att man anser, att statstjänarna med de lägre lönerna bättre behöva en ökning än de, som ha en högre inkomst. Man har således där givit ett inte så litet finger åt den s. k. behovsprincipen.

Om denna princip skall jag slutligen säga, att vad riksdagen här står inför är frågan om, hur man skall fördela en löneförbättring till alla de anställda på mellan 18 och 19 miljoner kronor. Den ene anser, att man når bästa rättvisan om man fördelar pengarna med 228 kronor till varje statstjänare, oberoende av om han har 2,000 eller 12,000 kronor i lön och oberoende av om han endast har sig själv att sörja för eller om han har familj. Den andre anser, att man bör ge 216 kronor upp till en viss löneklass och sedan 132 och så 5 kronor för varje barn. Slutligen har ett antal reservanter anslutit sig till det ursprungliga regeringsförslaget, nämligen 180 kronor till löneklasserna t. o. m. den 12:e och 120 kronor för de högre samt 120 kronor för varje barn. Jag kan för min del inte komma ifrån, om jag nu har 18 miljoner att fördela bland statstjänarna, att jag bäst använder dessa pengar om jag fördelar dem med hänsyn tagen till människornas olika behov. Nu har statsutskottet i viss utsträckning tillmötesgått Kungl. Maj:ts uppfattning på den punkten, och jag skall därför endast tillägga, att jag i frågans nuvarande läge kan ge min anslutning till utskottets förslag.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Herr **Brädefors:** Herr talman! Det är obestridligt, att utskottets förslag är bättre än regeringens framför allt vad beträffar barntillägget. Statsrådet har själv i sitt anförande framhållit, att statstjänarna själva genom sina organisationer tydligt och klart sagt ifrån, att de inte vilja, att lönerna skola bestämmas efter familjens storlek. Detta är riktigt. Det är inte bara på ett eller några få utan på massor av statstjänarmöten som man i anledning av den kungl. propositionen sagt rent ut, att man inte vill, att statstjänstemännens löner skola bestämmas efter vad man gör hemma i sängkammaren, utan att lönesättningen skall bestämmas efter det arbete, vederbörande uträttat i tjänsten. Därvidlag anser jag att utskottet givit den riktiga formuleringen av den opinion, som departementschefen sade sig önska för lönekommitténs vidkommande. Jag anser, att statens befattningshavare klart och tydligt sagt ifrån, att denna fråga nu borde vara ur världen, och utskottet har också framhållit, att det inte vill, att lönesättningen skall ske efter familjens storlek.

Jag är emellertid inte så nöjd med den andra delen av utskottsutlåtandet, nämligen den, som rör lönetilläggets storlek. Vad utskottet här föreslår är för mig som motionär inte tillfredsställande, och jag tror inte heller, att det är tillfredsställande för någon statstjänare. Jag är själv statstjänare, även om jag tillhör de grupper, som inte direkt komma i åtnjutande av dessa förmåner. Jag tror emellertid inte heller, att de statstjänare, som direkt komma i åtnjutande av dessa förmåner, äro nöjda eller anse, att de nu fått en sådan löneförbättring, som de gått och väntat på i nära nog 20 års tid, och som utlovats av statsmakterna. Visserligen är det här fråga om ett provisorium i väntan på den allmänna löneregleringen, men den opinion, som herr statsrådet efterlyst både i propositionen och eljest i fråga om förslaget till definitiv löneregleringen, som jag skulle tro inte kommer att ge mer än 200 kronor om året, redan kommit till uttryck genom vad statstjänarna anfört i fråga om den här föreslagna höjningen. Jag är som sagt inte nöjd med de belopp som här föreslås. Vi ha i vår motion för löneklasserna 1—12 föreslagit 300 kronor, vilken summa emellertid inte heller är till fyllest i förhållande till vad statstjänarna anse sig vara berättigade till. Siffran måste betraktas såsom ett absolut minimum i nuvarande läge och såsom ett provisorium. Jag utgår då från samma synpunkt som statsrådet, när han talade om det prejudikat, som den allmänna opinionen skulle ge.

Jag hoppas, att den av utskottet föreslagna löneförhöjningen går igenom, och att icke endast statstjänarna utan hela den allmänna opinionen efter detta beslut skola säga, att den inte innefattar en tillräcklig löneökning för statstjänarna, utan att lönekommittén måtte gå in för en väsentlig höjning av de belopp, som riksdagen i dag kommer att besluta.

Jag förstår ju, att det inte är stor idé att ställa något yrkande i den riktning, som anges i vår motions första stycke. Den del av motionen, som rör barntillägget, anser jag tillfredsställande besvarad i utskottsutlåtandet, varför jag därvidlag inte skall göra något yrkande. I fråga om andra stycket av vår motion nr 466 åter, som rör frågan om själva beloppet, anser jag mig, herr talman, böra yrka bifall till vår motion.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det har gjorts erinran emot, att denna fråga har kommit så sent på riksdagens bord. Jag är den första att erkänna detta ledsamma förhållande. För mitt eget vidkommande tog jag emellertid kort efter propositionens avlämnande ståndpunkt till denna fråga, och jag var redo att i princip tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. På andra håll gjorde man

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

emellertid alla möjliga erinringar mot det föreliggande förslaget. Jag antar, att kammarens ledamöter känna till den storm av ovilja, som mötte den tanke, som här framförts av departementschefen, nämligen att man vid detta tillfälle endast skulle ta sikte på en hjälp åt de sämst ställda statstjänarna. Inför den stormen funno vi oss inom utskottet nödsakade att så att säga vila på hanen för att få tillfälle att resonera och konferera med statsanställda i olika grader. Jag kan meddela, att vi i utskottet blivit föremål för uppvaktningar av deputationer av statsanställda och sålunda haft tillfälle att höra statstjänarnas mening om det föreliggande förslaget. Inom de högre grupperna var meningen enstämmigt emot Kungl. Maj:ts förslag, inom de sämre ställda grupperna åter, bland annat inom försvarsväsendet, reste man inte något motstånd mot behovsprincipen såsom sådan. Vi funno således efter alla konferenser och överväganden, att det var nödvändigt att försöka få fram en modifikation av Kungl. Maj:ts förslag, om vi nämligen skulle ha någon utsikt till att kunna vinna de statsanställdas anslutning till förslaget. Jag tror mig kunna säga, att gentemot det förslag, som nu föreligger, äro de statsanställda i åtminstone de lägre graderna inte så oförsonligt ställda, som de tidigare varit i denna fråga. Jag tror mig också kunna tillägga, att en ganska stor grupp av de lägst ställda är åtminstone relativt belåten med det föreliggande förslaget.

Herr Lindqvist framhöll, att han ansåg utskottets förslag vara sämre än Kungl. Maj:ts förslag, och att han inte kunde lita på utskottets beräkningar. Jag vill med anledning härav säga herr Lindqvist, att utskottet använt expertis och grundat sina beräkningar på ungefär samma material, som stått till Kungl. Maj:ts förfogande. Något större fel skulle således inte begås, om man tar utskottets förslag i stället för Kungl. Maj:ts. Jag tror, att man i det avseendet kan vara fullkomligt lugn. Jag och många med mig ha strävat efter att den summa, som finansministern ansett, att man borde kunna disponera för ifrågavarande ändamål, inte skall komma att överskridas. Jag tror mig också kunna påstå att vi lyckats åtminstone så pass, att det överskridande, som eventuellt kan uppstå, inte skall komma att visa sig större än det överskridande kan komma att bli, som eventuellt skulle följa med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Brädefors sade, att statstjänarna ha väntat i 20 år på en lönereglering. Trodde han kanske, att det skulle bli en lönereglering omedelbart efter den, som genomfördes i början av 1920-talet? Jag menar, att det väl bör dröja någan tid, innan man går in för en ny lönereglering. Jag vill gärna medge, att det är andra förhållanden på det ekonomiska området nu än på 1920-talet, och att konjunkturerna växlat. Jag vill emellertid erinra om, att statstjänarna haft sina dyrtidstillägg, vilka i viss mån reglerat dessa fluktuationer.

Jag förstår, att kammaren inte önskar några långa föredrag, och jag slutar med att förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att man genom att biträda utskottets förslag i någon mån åtminstone kan dämpa oviljan hos dem, som nu inte vilja ta ståndpunkt till frågan om behovsprincipen. Vi ha därför inte ansett det klokt och lämpligt att nu pressa fram ett definitivt uttalande från riksdagens sida i den frågan. Man får vila på saken, tills man får se det stora förslaget och hur det kommer att verka. Herr Lindqvist sade, att vi nyligen löneregleret för en stor del befattningshavare — han syftade troligen härvid på lärarna — som på detta sätt skulle får en ytterligare höjning. Lärarna komma emellertid enligt utskottets förslag inte att få det högre tillägget, då ju för detta är föreskriven en placering i högst 12:e löneklassen. De befattningshavare, som tillhöra folkskoleväsendet, och med dem jämförliga komma sålunda att få det lägre beloppet.

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Med vad jag nu sagt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Som jag befinner mig i det läget, att jag varken kan biträda utskottet eller någondera av reservationerna och denna fråga är för den kommande löneregleringen en av de mest vittgående, i vilken vi ha att fatta beslut, måste jag säga ett par ord.

Jag vill för det första säga, att det ligger en viss dualism i denna kungl. proposition, i det att den å ena sidan föreslår fasta tillägg till befattningshavarna och å andra sidan går in för behovsprincipen. Jag tycker, att det ligger en motsättning i detta, ty skola vi gå in för behovsprincipen, kunna vi ju vara överens om, att den grundlön, som är fastställd, kan räcka till för den enskilda personen, och tillägg kan ju sedan utgå för de övriga i familjen. Nu har departementschefen sagt, att han önskar, att riksdagen skall göra ett uttalande, huruvida riksdagen vill gå in för behovsprincipen, eller om riksdagen vill, att man icke skall göra det. Detta skulle, ansåg han, vara till ledning för 1936 års lönekommitté. Jag skulle önska, att riksdagen i detta ärende intager en annan ståndpunkt, än utskottet föreslår. Det skulle då helt säkert bliva lättare för 1936 års kommitté att fortsätta sitt arbete. Nu har utskottsmajoriteten försökt kringgå denna fråga. Man har sökt underlåta att göra något principuttalande. Men om man ser närmare på saken, har statsutskottet i verkligheten gått in för att tillgodose behovsprincipen. Man har föreslagit, att för varje barn skall utgå ett visst belopp, visserligen icke så högt, som Kungl. Maj:t föreslagit, men man har i varje fall föreslagit ett belopp, utgörande hälften av det tillägg, som Kungl. Maj:ts förslag inneburit. Vi hörde också av statsrådet Wigforss, att han erkände, att statsutskottet därigenom ändå givit ett väldigt stort finger åt behovsprincipen. Det kan man inte komma ifrån. I och med detta ståndpunktstagande har riksdagen i viss grad gått in för att tillgodose behovsprincipen.

För min del vill jag icke uttala mig om, vare sig om jag i det slutliga loppet kommer att gå in för behovsprincipen eller icke. Det beror på den kommande utredningen. Den utredning, som nu föreligger från 1936 års lönekommitté, har kommit mig att mest luta åt, att man icke bör gå in för denna princip. Man har ju sett, hur denna princip verkat i utlandet. Det har visat sig där att i länder, där man har synnerligen dåliga statsfinanser, har man i regel gått in för behovsprincipen. Man giver alltså en synnerligen låg grundlön och sedan visst barntillägg. Ett av de länder, som synnerligen kraftigt gått in för behovsprincipen, är Tyskland. Men det är ju ett land, som åtminstone på visst håll här i riksdagen icke anses som något föregångsland, när det gäller andra förhållanden. I Tyskland, där man gått in för denna princip, visar det sig, att man har nedskurit lönerna med 20 à 22 procent sedan 1927, på grund av att man där har infört denna behovsprincip. Liknande förhållanden förekomma också i de länder, vilkas system angående behovsprincipen man haft tillfälle att studera. I vårt land däremot har man av ålder velat utmäta lönen så, att den, som har ett fast arbete, avlönas så, att han skall kunna försörja sin familj. Den principen anser också jag vara den enda riktiga, ty hur skulle det vara, om det statliga lönesystemet skulle bryta avsevärt mot det lönesystem, som gäller i privat företagsverksamhet, där lönerna kanske äro betydligt högre. Om man skulle utmäta lönen så lågt, att vederbörande med begynnelselönen icke skulle kunna försörja en familj, skulle följden säkert bli

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

den, att rekryteringen till statens befattningar i hög grad försvårades. Jag anser därför, att beslut i denna fråga om riksdagens ställning till denna behovsprincip icke skall fattas så här på en slump, något som enligt min mening sker, om utskottets förslag här tages. Då en utredning pågår rörande denna fråga, en utredning som snart kommer att framläggas på riksdagens bord, tycker jag, att man utan vidare borde avslå denna framställning. Jag skulle naturligtvis önska, att det belopp, som ställes till Kungl. Maj:ts förfogande och som statsutskottet uppdelar efter vissa andra grunder än den kungl. propositionen, hade kunnat bestämmas på annat sätt. Då detta icke varit möjligt, har jag, som sagt, icke nu kunnat ansluta mig till något av de föreliggande förslagen.

Jag skulle naturligtvis helst önska, att riksdagen i år bifölle Kungl. Maj:ts förslag angående fasta tillägg, men att riksdagen avslår förslaget om barntilllägg. Jag tror, att detta minst föregripit 1936 års lönekommitté, som helt säkert icke kan komma förbi frågan om dessa tilläggs förhållande till dyrtidstillägget.

Ja, herr talman, som saken nu ligger till, kan jag icke framställa något yrkande.

Herr **Lundqvist:** Herr talman! Här har redan från flera håll uttalats beklagande över att denna fråga kommit upp i den här sena timmen av riksdagen. Jag skall icke vidare fördjupa mig i den frågan. Skälen därtill må vara vilka som helst. Vi äro vana vid att just frågorna om tjänstemännens löner och dyrtidstillägg o. s. v. av någon märkvärdig anledning alltid komma i riksdagens sista timma. Att man inom tjänstemannavärlden är ledsen häröver är ett faktum, som alla känna. Men det nyttar icke mycket till att resonera härom. Huvudsaken är att det blir ett positivt resultat och en lösning, som är så tillfredsställande som möjligt.

Herr Jansson i Falun sade bl. a., att det är den stora tjänstemannaopinionen, som vållat så mycket svårigheter den här gången, och som gjort att utskottet icke kunnat knäcka frågan tidigare. Jag skall icke yttra mig därom, men när herr Jansson, såvitt jag förstod, sedan ville göra gällande att meningarna inom tjänstemannaleden voro delade, och att man bland de lägre tjänstemännen nära nog kunde finna en majoritet för barntilläggen eller i varje fall större förståelse för dem, då tror jag icke att han riktigt tolkat vad som från det hållet kommit fram. Jag tror tvärtom, att en alldeles ovanlig enighet gör sig gällande i den här frågan bland både högre och lägre tjänstemän.

Jag skulle också gärna, när vi gå att ta ställning till denna fråga, vilja uttala ett tack till Kungl. Maj:t för att denna proposition överhuvud taget lagts fram och ett tack till statsutskottets majoritet och minoritet för den behandling, som kommit frågan till del. Detta tack kan jag av fullt och uppriktigt hjärta uttala, även om jag beträffande vissa detaljer har en avvikande mening från den, som kommit till uttryck i den kungl. propositionen och även i utskottsmajoritetens förslag.

Jag tackar också statsutskottets majoritet och minoritet därför att utskottet, såvitt jag förstår tolka dess uttalande, bestämt avstått från att taga ställning till själva den principfråga, som finansministern lagt fram. Jag tycker, att det, när det gäller en provisorisk löneförbättring, med fog kan förekomma olika ningens ställningstagande i saken. Sedan är det självfallet, herr talman, att det, när det gäller en provisorisk löneförbättring, med fog kan förekomma olika meningar om vilken linje, man lämpligen bör följa. Att den lägre statstjänstemannapersonalen är i behov av en väsentlig löneförbättring, det är jag den allra första att erkänna. Särskilt när det gäller dyrorterna, tror jag ingen gärna

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

kan påstå annat än att en ytterligare förbättring av deras löneläge är starkt motiverad. Jag vill därför gärna uttala den förhoppningen att den lönereglering, som kommer, även beaktar dessa synpunkter.

Det förslag, som framlagts i reservationen från högerhåll, ansluter sig till den motion, som jag m. fl. tillåtit mig väcka. Det förslaget går ju ut på, att praktiskt taget samtliga från de lägsta till de högsta skulle få samma lönetillägg. Finansministern tog fasta på detta och pekade på att här har även högern sagt ifrån att en sammanpressning av löneskalan är motiverad. När vi från högerhåll framfört detta förslag, herr talman, är det givetvis under fullt medvetande om att förslaget i och för sig innebär en dylik sammanpressning, men jag är angelägen om att understryka, att det här är fråga om en ren tillfällig stödåtgärd. Jag har för min del icke tvekat att gå med på en åtgärd, som verkar på detta sätt, därför att jag är fullt medveten om, att det, när det gäller den lägsta personalen, föreligger så starkt behov av tillfällig hjälp, att man icke får rygga tillbaka för de principiella betänkligheterna. Jag förmenar ingalunda den lägre personalen en förbättrad löneställning, det framgår av vad jag nyss yttrade. Jag hoppas att den skall få en väsentlig löneförbättring, men det hindrar icke, att jag anser det vara både en rätt och nära nog också en plikt att uttala, att det nog också är ganska angeläget, icke minst ur statens egen synpunkt, att även tjänstemän i mellangraderna och de högre graderna få en någorlunda tillfredsställande behandling i fråga om lönesättningen. Jag tror, att man har rätt att säga att dessa tjänstemannagruppers betydelse, både med hänsyn till tjänsten och med hänsyn till det allmännas intresse, är av den storleksordningen att en sund demokrati gör klokt i att i lönehänseende behandla den på ett sådant sätt, att staten till befattningarna i dessa grader kan locka till sig även de mera kvalificerade, de mera dugliga tjänstemännen. Jag tror nämligen icke, att det kan ligga i statens, i demokratiens intresse att låta den enskilda företagsverksamheten taga hand om allt det bästa, så att staten för sina stora verk får nöja sig med sådana tjänstemän, som icke kunna göra sig gällande på den privata arbetsmarknaden.

Personligen anser jag det, herr talman, helt naturligt, att den linje, som högerreservationen här förordar, är den riktiga, eftersom den praktiskt taget helt och fullt sammanfaller med det förslag, jag själv väckt, men även därför, att den är den enda linje, som praktiskt taget följer de önskemål, som uttalas av en nära nog enhällig allmän opinion. Att jag rekommenderar den reservationen torde därför ingen kunna förvåna sig över. Å andra sidan är jag icke blind eller okänslig för de skäl, som anförts för utskottsmajoritetens linje. Med tanke ännu en gång på vad herr Jansson i Falun sade, att det fanns de, som voro nöjda med barntilläggen, vill jag säga, att det är ganska naturligt att tjänstemän, som sitta i en väldigt svår ekonomisk situation, med tacksamhet tar emot vilket halmstrå, man än räcker till dem, om det kan innebära en förbättring för dem. Om en tjänsteman på grund av utebliven lönereglering sedan år tillbaka har det besvärligt icke minst på grund av att han har flera barn, bör man förstå, om han i valet mellan vad Kungl. Maj:t har bjudit i fast lönetillägg och barntillägg gärna tar barntillägget. Det är också i och för sig klart, menar jag, att man med visst fog kan rekommendera en behovsprincip som tager sig sådana uttryck. Men det skall naturligtvis vara i en situation, då det allmänna löneläget sackat efter på grund av en under flera år utebliven lönereglering, varigenom de ordinarie lönerna för olika kategorier kommit att bliva alltför otillräckliga. Det är givet, att man under sådana förhållanden, och när det gäller en tillfällig hjälp nödgas taga större hänsyn till det rent direkta behovet, än vad jag tror man eljest kunde göra. När det gäller en sådan till-

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

fällig hjälp, kan man komma att taga större hänsyn till behovet än till andra faktorer såsom utbildning, arbetsprestation och ansvar, något som vi nog alla eljest äro överens om bör vara det utslagsgivande, när det gäller lönesättningen både i enskild och statlig tjänst.

Till slut vill jag endast understryka och uttala den förhoppningen att den lönereglering, som man i alla fall väntat på, kanske icke i 20 år — det giver jag herr Jansson i Falun rätt i — men åtminstone i 10 år, kommer nästa år. Jag är också glad åt, att finansministern icke lyckats få majoritet i riksdagen för sitt uttalande om en ny princip för löneregleringen, ty hade så skett är jag övertygad om, att man därigenom satt en käpp i hjulet så pass kraftigt, att det icke skulle blivit möjligt för den sittande lönekommittén att överhuvud komma fram med något förslag till nästa riksdag. Detta innebär också för mig en anledning till glädje och tacksamhet över utskottets behandling av denna fråga.

Jag vill nöja mig med detta, herr talman, och ber att få ansluta mig till den reservation, som avgivits av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag konstaterar, att herr Lundqvists tacksamhet icke sträckte sig så långt, att han ansåg sig böra yrka bifall till utskottets hemställan. Jag satt verkligen med spänd uppmärksamhet och lyssnade till honom. Det är ju ganska ovanligt, att han överhuvud taget är nöjd med någonting i fråga om löner, och mycket riktigt, min aning bedrog mig icke. Han slutade med ett helt annat yrkande än det han praktiskt taget talade för.

Jag skall icke byta många ord med honom, men jag vill säga, att jag tycker, att han kunde höra på för en gångs skull, när jag säger ifrån, att jag aldrig kan godkänna hans uppfattning, att sammanpressningen av löneskalan bara är tillfällig — i och med detsamma säger han ju, att den lönesättning, som från fordomdags till nu ägt rum, är rättfärdig och skall bibehållas. Jag vill icke dra ner dem, som ha det bra ställt, men jag vill lyfta upp dem, som ha det sämre. I den riktningen går också det framlagda utskottsförslaget, herr Lundqvist. Det får inte vara tillfälligt att vi råkat giva mera åt dem, som befinna sig i botten, den principen skola vi behålla, hoppas jag, åtminstone så länge jag har någonting att säga till om i statsutskottet.

Jag skall icke kosta på många ord beträffande hur tidigt eller hur sent frågan om dyrtidstillägg kommit fram i riksdagen. Det hänger i vanliga fall på de olika finansministrarna. Vare sig de äro av högerfärg eller folkpartifärg eller av annan kulör, så vilja finansministrarna avvakta och se, huru prisutvecklingen går, för att kunna åstadkomma möjligast säkra beräkning beträffande de kostnader, man skall ikläda sig.

Jag kan ju få nämna för kammaren och dem av åhörarna på läktaren, som eventuellt ha intresse av det, att de beräkningar av dyrtidstillägg, som komma att behandlas under nästa punkt på föredragningslistan, ursprungligen grundats på indextalet 158. Av statsutskottets fjärde avdelning anlitade experter förklarade, att det måhända vore tillräckligt att räkna med ett indextal av 163. En vacker dag fingo vi från finansdepartementet besked om att det icke vore lönt att räkna med lägre indextal än 164. En höjning av indextalet från 158 till 164 betyder en ökning av statens utgifter med åtskilliga miljoner kronor. Dessa växlingar i index ha varit anledningen till att, som jag nyss framhöll, finansministrarna gärna väntat för att se, hur utvecklingen tett sig.

Medan jag är i farten, kan jag nämna, att vi i statsutskottet icke saknat uppslag i lönefrågan. En dag hade vi om jag minns rätt icke mindre än sju

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

olika förslag att taga ställning till. Jag gratulerar herrarna, om vi skulle lämnat fram denna praktfulla, brokiga och färgstarka bukett till behandling i riksdagen. Jag tror, att det då skulle varit mycket svårare för riksdagen att taga ställning än nu, då linjerna klarnat så att de flesta av dem, som ursprungligen ville ha endast lönetillägg, och de, som ville ha endast barntillägg, så småningom samlat sig i princip kring Kungl. Maj:ts förslag. Men det är, som Kipling säger, en annan historia.

Uppfattningarna ha varit oerhört skiftande. Det kan, som jag sade i början av mitt förra anförande, icke läggas statsutskottet till last, att utskottet försökt ställa kyrkan mitt i byn.

Till herr Hansson i Rubbestad vill jag bara säga: Låt oss icke debattera, hurudana förhållandena äro i diktaturländerna. Jag nämner intet land, men jag vill säga, att ingen svensk statstjänare, vare sig han har eller icke har barntillägg, behöver känna sig alltför hårt distanserad av statstjänarne i diktaturländerna trots de stora barntillägg, som lära utgå till sistnämnda statstjänare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen **Magnusson:** Herr talman! Med anledning av det anförande, som nyss hölls av herr Hansson i Rubbestad, vill jag konstatera, att han ansåg sig icke kunna biträda något av förslagen och vidare, att han ansåg, att utskottet alltför mycket tagit ställning till frågan om behovsprincipen.

Det kan nog gå till en tid att undvika att taga ställning till den frågan, men förr eller senare komma nog även vi två att trängas in i ett gärdsgårdshörn, och då måste vi besluta oss. Jag har biträtt utskottets förslag därför, att jag har den bestämda uppfattningen, att jag därmed icke bundit mig på sådant sätt, att jag icke skulle ha fria händer, när det om någon tid gäller att definitivt taga ställning till frågan om behovsprincipen. Jag är fullständigt oförhindrad i det avseendet på grund av mitt ställningstagande här i dag.

Herr Hansson i Rubbestad ansåg, att det vore nödvändigt att icke nu taga ståndpunkt. I fortsättningen av sitt anförande gick han emellertid så starkt emot behovsprincipen, att man icke kunde få annan uppfattning än att han är beredd att redan i dag taga ståndpunkt.

Jag har begärt ordet närmast för att säga detta, ty det kan ju för mig ganska snart inträffa, att jag får lov att taga ställning till problemet. Genom att rösta för utskottets förslag anser jag mig varken ha bundit mig för eller uttalat mig emot det ena eller andra lönesystemet. Om mina sympatier kunna vi tala vid ett annat tillfälle. Det kan ju för övrigt hända, att man kan tvingas att i riksdagen biträda förslag, som man icke sympatiserar med.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Jag måste inlägga en bestämd gensaga mot statsrådets uttalande, att högerreservanterna skulle föregripit den pågående löneutredningen genom sitt förslag att alla befattningshavare skulle erhålla lika stora belopp. Högern har därmed, säger statsrådet, gått emot den sammanpressning av löneskalan, som är en av departementschefens avgörande intentioner. Strax därefter säger emellertid statsrådet att även högerns förslag innebär en sammanpressning av löneskalan. Om högern, säger han, varit konsekvent, skulle högern påyrkat proportionell lönefyllnad till alla befattningshavare. Ja naturligtvis anse vi det principiellt mest riktiga ha varit en proportionell löneförbättring. Med hänsyn till att det är fråga om ett provisorium

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

och att någon utredning icke föreligger beträffande möjligen förekommande förskjutningar i olika löntagarkategoriers existensförhållanden, anse vi dock, att ett lika stort belopp för varje befattningshavare nu kan vara lämpligt. Men detta innebär självfallet intet ståndpunktstagande till hur löneförmånerna skola avvägas, när om ett eller annat år löneregleringsfrågan kommer i utrett skick fram till avgörande. Mot den starka nivellering, som statsrådet ställde i utsikt, måste man dock ställa sig mycket betänksam. Ett sådant lönesystem måste medföra svårigheter för staten att fylla sitt behov av väl kvalificerade tjänstemän för de mera krävande befattningarna. Staten måste, om den skall kunna väl fylla sina olika uppgifter, taga tillbörlig hänsyn till utbildning och kvalifikationer i olika avseenden. I saknad av all nödig utredning kunna vi dock icke nu taga ställning till det stora och svåra avvägningsproblem, som blir aktuellt, när efter pågående utredning ett regeringsförslag kommer under riksdagens omprövning. Det är alltså icke högerreservanterna utan departementschefen, som velat föregripa den pågående löneutredningen.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av vad herr Magnusson i Skövde nyss yttrade. Han försökte göra gällande, att jag skulle uttalat mig emot behovsprincipen. Jag betonade uttryckligen i mitt första anförande, att jag icke tagit någon slutlig ställning till denna fråga, men också att jag på grund av vad som framkommit vid den utredning, som företagits av 1936 års lönekommitté, lutade åt att man icke bör gå in för behovsprincipen. Herr Magnusson antydde, att vi helt säkert i en snar framtid bliva tvungna att gå in för behovsprincipen. Det beror naturligtvis på, hur förhållandena utveckla sig. Enligt min mening vore det lyckligast, om lönerna tillmättes så, att var och en, som har full sysselsättning, erhåller en sådan lön, att han utan särskilda hjälpåtgärder från statens sida kan försörja icke bara sig själv utan även sin familj. Hur skulle det gå i det privata affärslivet, om fabrikerna betalade sina arbetare och tjänstemän helt låga löner och överlämnade åt staten att draga försorg om deras familjer? Jag anser, att en sådan utveckling icke är att eftersträva. Det blir nog ganska svårt att gå in för den principen.

Med anledning av vad herr Magnusson yttrade i sitt första anförande att jag lutade åt behovsprincipen, vill jag icke förneka, att jag gör det. Jag vill också påpeka, att 1928 års lönekommitté så gott som enhälligt — det var endast en reservant — uttalat sig emot denna princip.

Herr andre vice talmannen **Magnusson:** Herr talman! Ju mer herr Hansson i Rubbestad talar, desto tydligare blir det att han är deciderad motståndare till behovsprincipens tillämpning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade, under 1) avgivna reservationen av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som innefattades i det av herr Brädefors under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Persson i Falla begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Ang. provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 200, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utskottets berörda utlåtande fogade, under 1) avgivna reservationen av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Till avgörande företogos vart efter annat

statsutskottets utlåtande, nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1937/1938; samt

bevillningsutskottets memorial, nr 38, med föranledande av kamrarnas återremiss av utskottets betänkande nr 34, i vad detsamma avser tullen å tobakspipor samt huvuden och skaft därtill ävensom cigarr- och cigarrettmunstycken.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och memorial hemställt.

§ 5.

Ang. förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1937.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1937 ävensom en i ämnet väckt motion.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! I den motion, som jag och mina medmotionärer väckt, ha vi påyrkat att de större inkomsterna skulle beskattas på ett kraftigare sätt än som nu sker. Utskottet framhåller, att frågan rörande en omläggning av statsbeskattningen är föremål för utredning och att förslag i ämnet kommer att föreläggas nästa års riksdag. I anslutning härtill vill jag bara understryka nödvändigheten av att vid en sådan omläggning skattebördan på ett kraftigare och mera rationellt sätt lägges på de verkligt bärkraftiga i samhället. För att understryka kravet om att de stora inkomsterna och förmögenheterna böra beskattas på ett kraftigare sätt än vad nu sker, yrkar jag, herr talman, bifall till den föreliggande motionen nr 398.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 398; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 40, i anledning av Kungl. Maj:s proposition med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1937 jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1937.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 332 i andra kammaren.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 332; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Slutligen föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1937/1938, och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Osberg till mig framställt följande fråga:

Svar å interpellation.

Kan man till nästa riksdag motse sådant förslag till ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkringen obligatoriskt kommer att omfatta alla svenska medborgare inom viss åldersgräns?

Med anledning av denna fråga vill jag till en början erinra om en princip, som under senare tid på flerfaldigt sätt tagit sig uttryck i lagstiftning och rättstillämpning, nämligen principen att ett företag självt skall bära alla kostnader, som föranledas av företagets drift. Till kostnaderna för en rörelses bedrivande måste bland annat hänföras skador, som på grund av arbetets mer eller mindre farliga natur drabba de i företaget anställda. Redan i 1901 års lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete stadgades därför skyldighet för vissa arbetsgivare att utgiva ersättning till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet, och till efterlevande åt arbetare, som dödats genom sådant olycksfall. Även den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen av år 1916 bygger på principen, att en skada till följd av olycksfall i arbete skall ersättas av arbetsgivaren. Rätten till ersättning garanteras emellertid i gällande lag genom obligatorisk försäkring, grundad å avgifter från arbetsgivarna.

De för en person eller en familj förödande verkningar, som en sjukdom, en kroppsskada eller ett dödsfall kan medföra, äro givetvis i och för sig icke beroende av orsaken till sjukdomen, skadan eller dödsfallet. Att den sociala obligatoriska olycksfallsförsäkringen tager sikte endast på sådana olycksfallsskador, som drabba arbetare i deras arbete hos arbetsgivaren, har icke heller sin grund däri, att genom en sådan skada arbetaren eller hans familj skulle bliva i större behov av hjälp än andra, vilka eljest genom sjukdom eller olycksfall förlorat arbetsförmåga eller försörjare. Grunden är i stället, som jag nyss framhållit, den, att en i arbetet liden skada regelmässigt bör ersättas av arbetsgivaren.

Svar å interpellation. (Forts.)

Håller man detta klart i sikte måste man erkänna, att spörsmålet om en utvidgning av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen i den omfattning interpellanten ifrågasatt måste föranleda överväganden av helt annan art än dem, som föregingo såväl den nuvarande som den tidigare lagstiftningen på detta område. Frågan blir icke längre, huruvida förpliktelse bör åläggas arbetsgivaren att genom försäkring garantera arbetaren eller hans efterlevande den ersättning för skada genom olycksfall i arbetet, vars utgivande eljest skulle ålegat arbetsgivaren själv. Spörsmålet gäller fastmera, om man lämpligen bör tvinga varje medborgare inom viss åldersgräns att försäkra sig själv mot skada genom olycksfall.

Vid besvarandet av detta spörsmål torde först böra övervägas, huruvida försäkringen skulle avse allenast skador genom olycksfall i arbete eller överhuvudtaget alla slag av olycksfallsskador. Av den formulering interpellanten givit sin fråga synes framgå, att han önskar försäkringen begränsad till att endast avse olycksfallsskador i arbete. Om man icke längre anknyter försäkringen till ett för annans räkning utfört arbete, skulle emellertid säkerligen stora bevissvårigheter ofta uppstå vid bedömandet av om ett olycksfall inträffat i eller utom arbete. Då därtill kommer att det nödläge, som försäkringen är avsedd att förebygga, blir lika tryckande i ena som i andra fallet, synes mig tanken på en sålunda begränsad socialförsäkring böra avvisas.

I anslutning till det sist anförda skälet vill jag vidare ifrågasätta lämpligheten av att vid en eventuell utvidgning eller intensifiering av den del av socialförsäkringen, som avser att bereda understöd vid nedsättning av arbetsförmågan eller förlust av försörjare, begränsa reformen till att gälla allenast då understödsbehovet har sin grund i skada genom olycksfall. Enligt min mening bör i stället det i och för sig berättigade önskemål, vartill interpellanten gjort sig till tolk, nämligen större trygghet mot de mer eller mindre förödande ekonomiska verkningarna av olycksfall, vinnas genom reformer på sjuk- och invaliditetsförsäkringens områden. Frågan om obligatorisk sjukförsäkring torde dock icke befinna sig i sådant läge att den bör upptagas till omedelbar behandling och skulle i varje fall kräva avsevärd tid för sin lösning. Vad invaliditetsförsäkringen beträffar vill jag erinra, att den beslutade dyrortsgraderingen av folkpensionerna innebär en förbättring av understöden bland annat till de på dyrorter bosatta invalider, som genom olycksfall utanför arbetet blivit varaktigt oförmögna till arbete. De barnbidrag, varom riksdagen nu beslutat, äro avsedda att komma också sådana barn till godo, vilkas försörjare genom olycksfall blivit arbetsoförmögna eller ljutit döden. Tydligt är, att dylika och, som jag hoppas, kommande ytterligare förbättringar inom dessa mer vittomfattande verksamhetsfält för den sociala omvårdnaden allt mer och mer minska behovet av en sådan reform, som den interpellanten ifrågasatt.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Vidare yttrade:

Herr **Osberg:** Herr talman! Jag vill börja med att framföra mitt tack till statsrådet för det givna svaret på interpellationen. Jag må tillägga, att det fanns vissa intressanta poänger i det, ehuru de inte gingo i den riktning jag väntat.

I anledning av statsrådets ingress till svaret vill jag säga, att det är helt naturligt, att på den tid, då lagen tillkom, det var ett annat läge inom vårt land än vad nu är fallet. Då var det egentligen de, som hade anställning hos andra, som kunde hänföras till dem man kallat för proletärer. Nu har det bli-

Svar å interpellation. (Forts.)

vit ett omslag. Nu är det en annan kategori människor, som man med rätta kan kalla proletärklassen, nämligen småbrukare, hantverkare och med dem likställda.

Det är ju så, att det väl knappast någon gång händer, att, sedan man lagstiftat, det inte visar sig, när den nya lagen kommer i tillämpning, att den är behäftad med större eller mindre skavanker. Nu gör statsrådet gällande, att enbart olycksfallsförsäkringen inte täcker de svårigheter, som vissa individer råka ut för. Detta ger jag statsrådet fullständigt rätt i, och är det så, att han vill utvidga lagen i den omfattning, man här påvisat, skulle ingen vara gladare än jag. Men när man lagstiftar, måste man gå etappvis och inte längre än man anser lämpligt och genomförbart. Om man vill frångå den nu gällande formen för olycksfallsförsäkring, kan man enligt mitt förmenande anknyta verksamheten till den allmänna folkpensioneringen. Den tanken kom först upp genom det förslag, som väcktes i andra lagutskottet av numera avlidne Hjalmar von Sydow. Det känner herr justitieministern till, som då satt ordförande i andra lagutskottet, där det diskuterades, hur man skulle anordna det hela. Hjalmar von Sydow framhöll som sagt då, att det inte vore otänkbart att anknyta verksamheten till folkpensioneringen. Och det är inte utan, att statsrådet här även alluderat på en sådan åtgärd.

Det är mig inte obekant, att statsrådet varit inne på tanken att ytterligare låta utreda problemet om olycksfallsförsäkringen på grund av den utredning, som verkställts av riksförsäkringsanstalten, och därvid undersöka möjligheterna för obligatorisk försäkring för alla. Det kan hända, att statsrådet likaledes kommer till den uppfattningen, att man bör lägga om saken på ett annat sätt. Jag är säker om att med statsrådets inställning till de sociala förhållandena statsrådet ger mig rätt i att lagen inte kan få förbli som den är i framtiden.

Jag skall taga ett ganska talande exempel. Vi ha från statens sida nödgat människor, kan man säga, eller åtminstone gett dem en invit till att skaffa sig arrendeegnahem, vanliga jordbruksegnahem o. s. v. Därvidlag är staten så att säga arbetsgivare. Då bör man väl också se till, att dessa medellösa personer, därest de råka ut för olycka i arbete, böra vara likaberättigade med sådana, som enskilda anställa i sin tjänst. Vidare kan man gå till hantverkarna. Jag kan taga ett exempel, som jag tycker är alldeles tillräckligt för att åskådliggöra lagens orättvisa verkningar. Vi tänka oss, att en person går till egnahemsnämnden och begär ett egnahemslån och får det. Han får t. ex. ett lån, som avser nybygge. Han skall odla jord, bygga bostad etc. Han är sysselsatt med att odla upp den torva han blivit hänvisad, han spränger sten och stubbar och råkar ut för en olycka av det omfång, att han blir invalid. Staten har gett honom möjlighet att börja arbetet för att kunna försörja sig själv, och så råkar han ut för denna olycka. Vad skall han nu göra? Honom bryr samhället sig inte om. Samtidigt pågår kanske ett vägbygge i närheten av egnahemmet. Där spränges det också sten och stubbar, och en av de anställda arbetarna, antingen en som är anställd av vägstyrelse eller någon annan, råkar ut för en liknande olycka. Han tages om hand av samhället, han får livränta, om olyckan är så allvarlig, att han blir invalid. Jag skulle kunna nämna otaliga sådana exempel. Statsrådet förstår nog, att den, som levt så länge och varit med om så mycket som jag, också sett många situationer och kunnat bedöma dem — och bedöma dem korrekt.

Nu säger statsrådet, att spörsmålet skulle bli för omfattande, och att det skulle bli svårt att fastställa, om vederbörande drabbats av olyckan under arbetet eller ej. Det bleve väl inte märkvärdigare att fastställa den saken då än det är nu. Det finge väl den, som råkat ut för olyckan, styrka då som nu.

Svar å interpellation. (Forts.)

Om vi tänka oss här, att vi inbegrepe alla under lagen, kunde man reformera denna även på annat sätt. Först när lagen kom till hade vi en liten karenstid. Den är nu borttagen. Om en person i arbetet t. ex. stukar sitt lillfinger eller får någon annan liten skada, springer han strax till läkare. Denne är angelägen att hålla honom kvar så länge han kan, han gör omläggningar och sköter om honom så länge som möjligt. I vanliga fall skulle väl ingen människa vända sig till en läkare i ett sådant fall. Han gör det endast därför att han har möjlighet att få ersättning några dagar för sin skada. Men de, som jag ömmar för närmast, äro sådana, som bli skadade i den omfattning, att det inträder invaliditet, och jag anser, att om man ginge in för att stipulera en viss karenstid och inte brydde sig om sådana här småsaker, kunde man sedan, om det vid undersökning visade sig, att olyckan varit av det slag, att det behövdes hjälp, ge ersättning retroaktivt.

Som frågan nu ligger till, får man väl hoppas, att den inte kommer ur världen utan att någonting blir åtgjort. Det är så många saker, som man kan resonera om i detta sammanhang. Det har för övrigt tillämpats vissa metoder, som gå i riktning mot en anknytning till folkpensioneringen. Jag skall nämna ett fall. Det var en hemmansägare. Han utförde en dag tröskningsarbete. Hans lille son körde hästarna, och pojken råkade få tömmarna in i klykan i spindeln, varigenom hästarna drogos på pojken. Fadern, som stod och matade verket, sprang fram och räddade pojken, men fick samtidigt fotleden sönderklämd och foten måste amputeras, det blev kallbrand i benet, och detta måste tagas av ovanför knäet. Han gick flera år utan att kunna uträtta något och fick under tiden pensionsunderstöd. Men då ansåg pensionsstyrelsen, att det var lämpligt, att mannen fick träben. Han var så fattig själv, att han inte kunde bekosta det, och han fick därför hjälp till detta. Nu hjälper han till med arbetet på gården, och det går något så när. Alltså ser man, att det mycket väl går att göra en anknytning till folkpensioneringen.

Varför skall en del av folket vara favoriserad? Vem får egentligen betala detta? Statsrådet säger, att det bör arbetsgivarna och företagarna göra. Men dessa måste naturligtvis slå ut kostnaderna och lägga dem på sina varor, och då få vi alla, som köpa varor i landet, gälda kostnaderna. Vad vore det som hindrade, att folk i industrien, som sitter i ett gynnsamt läge, betalade en liten avgift precis som nu till allmänna folkpensioneringen? Det som fattades, finge det allmänna släppa till. Det allmänna får släppa till så mycket nu till olycksfallsförsäkringen, och då är det ändå bara halva folket, som har nytta av denna.

Jag vet väl att de, som ha dessa fördelar, ogärna vilja ha ändring. En framstående socialdemokrat sade till mig när jag talade med honom om mitt förslag: »Vi ha en stor fördel, och vi vilja inte släppa den, men på samma gång kan jag inte jäva påståendet, att ditt krav är rättvist.» Ingen rättänkande människa kan påstå annat än att det är rättvist, att alla skola komma under denna lag och få de förmåner lagen bjuder, så att inte bara somliga bli favoriserade. Vore det så, att det vore en särskild förmögenhetsgrad för dessa, som äro egna företagare, i förhållande till dem som äro arbetare, låge saken annorlunda till. Men nu är det ju på det sättet, att många arbetare äro mycket bättre situerade än arbetsgivarna. Jag skall nämna ännu ett exempel. Jag besökte för en tid sedan ett modernt tryckeri i ett tidningsföretag. En av medarbetarna var min ciceron. Vi gingo igenom tryckeriet, och jag frågade: »Är det nu så i detta företag, att någon medarbetare också är delägare eller har visst intresse i bolaget?» Ja, det är flera, som hade en rätt stor aktiestock i bolaget. »Nå, hur går det då med er, som äro aktieägare, om ni drabbas av olycka? Ni stå väl utanför olycksfallsförsäkringslagen?» — »Nej, det göra

Svar å interpellation. (Forts.)

vi inte. En del av oss ha aktier, men skulle vi drabbas av olycka, få vi hjälp i likhet med vanliga anställda.» — Ja, det är nog så i många fall här i landet i industrien, att de mera omtänksamma arbetarna ha aktier i företaget, och jag är säker om, att därest de skulle drabbas av olycka och begärde hjälp, skulle de också få den hjälp lagen föreskriver. Men varför skall man låta sådant gälla endast i särskilda fall, varför inte låta hela folket inbegripas i lagens giltighet? Och jag säger än en gång: vill statsrådet gå längre och söka få fram hjälp åt alla, som råka ut för en olycka — det må vara i arbete eller annorledes — är jag säker om att riksdagen kommer att beakta detta krav.

Jag lovade statsrådet att inte bli långrandig i mitt inlägg här. Det kan ju inte fattas något beslut nu ändå, och jag skall inte uppehålla kammaren längre. Jag hoppas, att när man tager upp spörsmålet igen, statsrådet inte skall avvisa detsamma. Det har statsrådet enligt mitt förmenande inte gjort genom det svar, han givit. Om statsrådet går in för andra metoder än dem jag skisserat upp, har jag ingenting emot det, bara de gå i den riktningen, att folket blir skyddat och att man inte fortfarande får ha denna klasslag, så som jag tillåter mig kalla den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller:** Herr talman! När man framställer interpellationer och gör reflexioner i anledning av dem, bör man gärna ha tänkt igenom spörsmålen en smula. Det förhåller sig inte så, att samhället betalar den nuvarande olycksfallsförsäkringen, utan det är arbetsgivarna, som betala den. Det finns inte något hinder för vilken enskild person som helst att skaffa sig en olycksfallsförsäkring. Han får göra upp med vederbörande försäkringsanstalt om på vilket sätt den skall begränsas. Det finns heller intet hinder för någon att taga en sjukförsäkring för att på det sättet få garanterad en dagsinkomst under sjukdomstid.

Så vitt jag förstod interpellantens svar till mig nu, ville han ha det hela omlagt så, att i själva verket samhället skall skjuta till huvuddelen av kostnaderna, liksom det gör, när det gäller folkpensioneringen, och att man skall taga ut någon liten avgift, som blir obligatorisk för alla. Detta måste komma att medföra, att arbetsgivarna också begära, att samhället skall ha lika stor andel i kostnaderna för olycksfall för deras arbetare, som det har för kostnaderna för olycksfall för enskilda personer eller självständiga företagare.

Denna senare fråga om de självständiga företagarna är ju föremål för övervägande, men därvidlag begränsar det sig ju i alla fall till frågan om en viss mindre utsträckning av möjligheterna. Och jag är säker på att en sådan form av försäkring, även om den genomfördes i lag, inte skulle göras obligatorisk.

Jag tror uppriktigt sagt, att, hur behjärtansvärt syftet än är, interpellantens spekulationer äro ovanligt misslyckade med hänsyn till möjligheten att komma till rätta med problemet.

Herr **Osberg:** Herr talman! Jag måste fråga herr statsrådet, om det är honom obekant, att det allmänna lagt ut mycket pengar på den obligatoriska olycksfallsförsäkringen i form av organisationsbidrag, förvaltningsbidrag o. s. v. Det måtte väl vara känt för alla, inte minst för statsrådet.

Det är klart, att ingenting hindrar, att en person går och försäkrar sig mot både det ena och det andra. Men vad jag vänder mig mot är, att en del av folket skall behöva betala för denna fördel. Andra återigen slippa — det är däri vi skilja oss åt. Statsrådet säger, att mina spekulationer äro förfelade. Ja, det beror ju på vad herrar statsråd och riksdagen vilja vara med om. Jag kan spekulera, och får jag inte min vilja fram, äro spekulationerna förfelade

Svar å interpellation. (Forts.)

— det är naturligt. Men de grunder jag framfört äro riktiga, och dem kan ingen sakligt jäva.

Hans excellens herr statsministern sade i remissdebatten i år, att han ville vara med och lagstifta på ett sådant sätt, att det skapas säkerhetskänsla hos folket, och socialministern har också nämnt någonting om säkerhet. Då skall man också taga hela folket med och inte bara en del. Först då kan man börja tala om säkerhet och förnöjsamhet. Dessa hantverkare, som jag åberopat ute i bygderna, som sträva och arbeta, äro lika nyttiga som de som arbeta för en arbetsgivare. Vi skola inte ringakta den fria företagsamheten. Det är egentligen den som byggt upp landet, men den stäckes undan för undan i viss utsträckning. Vi skola vara måna, att så inte sker. Det är därför jag anser, att man borde göra något i denna sak för att få hela folket med och inte bara favorisera somliga.

§ 9.

Svar å interpellation.

Vidare erhölls ordet på begäran av

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Nyblom till mig framställt två spörsmål dels om jag har min uppmärksamhet riktad på vissa i interpellationen berörda förhållanden och har för avsikt att vidtaga några åtgärder, och dels om jag alltjämt anser att frågan om ett rättssäkerheten tryggande resningsinstitut bör uppskjutas tills eventuellt förslag i ämnet från processlagberedningen kan föreligga eller om jag har för avsikt att oberoende av processlagberedningen framlägga förslag rörande ett sådant resningsinstitut eller annan likvärdig åtgärd.

Frågan om en reformering av resningsinstitutet har tidigare i år varit föremål för behandling av riksdagen. I en inom denna kammare av professor Lundstedt väckt motion framlades sålunda ett förslag till vissa lagbestämmelser angående återbrytande av dom, som vunnit laga kraft. Sedan första lagutskottet avstyrkt motionen, blev densamma den 24 februari avslagen av riksdagen. Under debatten yttrade jag i denna kammare — och detta yttrande kan enligt min mening icke göras till föremål för mer än en tolkning — att det på sista tiden icke förekommit något fall, då ett befogat anspråk på resning utan prövning avvisats av högsta domstolen, och jag tillade att frågan om en reform av resningsinstitutet icke genom vad som skett på sista tiden kommit i något nytt läge. Sedan detta uttalande gjordes har intet inträffat som varit ägnat att i denna fråga inge mig en annan uppfattning än den, som jag då inför kammaren uttalade.

I interpellationen har interpellanten ej blott frågat om det läge, vari en viss lagstiftningsfråga befinner sig, utan även hänvisat till ett särskilt mål. Målet gällde en person som av högsta domstolen fällts till ansvar för bedrägeri mot köpare av vissa obligationer. Sedan den dömde undergått straffet sökte han resning i målet. Resningsansökningen blev emellertid av högsta domstolen avslagen. Uppenbarligen är det av skäl, om vilka jag ej behöver erinra herr talmannen och kammarens ledamöter, uteslutet att jag här skulle kunna ingå på en saklig utredning av omständigheterna i detta mål. Tydligt är, att ett bedömande av de omfattande bevisningsfrågor, som i målet föreligga, kräver ett noggrant inträngande i målets detaljer. Jag vill nämna att för föredragningen av bedrägerimålet i högsta domstolen användes 20 sessionsdagar. Härtill kommer att rättsfrågorna i målet äro till sin natur invecklade. Under diskussionen härom ha vitt skilda teoretiska uppfattningar uttalats. Enligt en mening är den dömdes förfarande överhuvud icke att betrakta såsom brotts-

Svar å interpellation. (Forts.)

ligt. Enligt en mellanmening är det att bedöma som bedrägeri. Enligt en strängare mening är det begrepp som i detta fall är tillämpligt bedrägeri mot konkursborgenärer. Den tredje — strängare — meningen omfattas enligt vad jag har mig bekant av vissa utav våra straffrättsteoretiker.

Med anledning av att frågan om en reform av resningsinstitutet nu för andra gången av interpellanten framförts inför riksdagen tillåter jag mig fästa uppmärksamheten vid att det av interpellanten omtalade fallet tydligen icke kan åberopas såsom ett fall då domstolen avvisat en resningsansökan efter en blott formell prövning. Samtidigt med resningsansökningen hade nämligen högsta domstolen att pröva tretton stycken skadeståndsmål, i vilka obligationsköpare yrkade skadestånd på grund av den dömdes bedrägliga förfarande. Av motiveringen till utslagen framgår att högsta domstolen i nio av skadeståndsmålen, där kärandena icke varit målsägare i bedrägerimålet, på nytt prövat frågan om den dömdes skuld, såvitt ansågs erforderligt för skadeståndsmålens prövning, och därvid ånyo funnit att den dömde gjort sig skyldig till svikligt förfarande. Föredragningen av resningsmålet i högsta domstolen tog 13 dagar i anspråk, och av de i detta måls avgörande deltagande sju justitieråden hade endast ett deltagit i bedrägerimålets handläggning.

Interpellanten har under hänvisning till av honom berörda mål yttrat, att det icke vore förvånande, om inom vida kretsar av vårt folk tilltron kommer att vackla till den säkerhet och objektivitet inom rättsvården, som vårt folk sedan gammalt skattat så högt. I de uttalanden, vilka interpellanten med sina ord åsyftar, har som ett skäl för en dylik slutsats anförts, att i resningsansökningen och i pressen framställts anmärkning mot att vissa i bedrägerimålet till högsta domstolen ingivna sakkunnigutredningar icke omnämnts i föredragandens promemoria. Den dömdes ombud i resningsmålet, professor Lundstedt, har i en anmälan mot justitiekanslern, som ingavs till Kungl. Maj:t under det att resningsansökningen var föremål för högsta domstolens prövning, yttrat, att det av vad som förekommit icke funnes någon som helst anledning räkna med att vissa aktstycken, de sakligt kanske mest imponerande i hela processmaterialet, överhuvud varit kända för någon enda av högsta domstolens ledamöter, när dessa företogo brottmålet till avgörande. Sedan högsta domstolen i motiveringen till avslaget å resningsansökningen uttalat, att före bedrägerimålets avgörande kontrolläsning inom domstolen företagits av samtliga till högsta domstolen ingivna handlingar samt att flera av de åsyftade utlåtandena blivit i avskrift utdelade till en var av högsta domstolens i målet deltagande ledamöter, har emellertid professor Lundstedt i en senare publicerad skrift icke bestritt att dessa aktstycken blivit av föredraganden i avskrift *utdelade* till en var av högsta domstolens ledamöter utan i stället förklarat att varje rättslig garanti saknades, att justitieråden verkligen *tagit del* av utredningen.

När första lagutskottet avstyrkte den förut berörda motionen rörande reformering av resningsinstitutet, hänvisade utskottet till att ett av särskilda sakkunniga upprättat förslag i ämnet låge enligt Kungl. Maj:ts remiss för yttrande hos processlagberedningen, vilken jämväl i samband med den allmänna rättegångsreformen hade att överväga frågan om anordnandet av de särskilda rättsmedlen, däri inbegripet resningsinstitutet. Jag vill erinra om att jag i kammardebatten i denna fråga yttrade följande: »Processlagberedningen, som har att lägga fram ett systematiskt förslag till ny rättegångsordning, kan därvid omöjligen underlåta att till prövning upptaga frågan om en reform av resningsinstitutet. Vid den prövningen kommer naturligtvis den remiss, som här talats om, att övervägas. Men processlagberedningen är naturligtvis fullständigt oförhindrad att upptaga problemet i hela dess räckvidd. Tidpunkten är för övrigt icke så långt avlägsen, då processlagberedningen kommer att fram-

Svar å interpellation. (Forts.)
lägga sitt förslag. Jag vågar säga, att vi kunna vänta det stora förslaget under loppet av nästa år. Sålunda kommer riksdagen ganska snart att få tillfälle att på grundval av den utredning, som då föreligger, till debatt upptaga frågan om en lämplig utformning av resningsinstitutet.»

Till slut tillåter jag mig rikta en hemställan till dem, vilka mot rättsskipningens handhavande alldeles speciellt i ett visst av interpellanten angivet mål i pressdiskussionen riktat anmärkningar, vilka enligt interpellanten väckt djup oro och medfört fara för att inom vida kretsar av vårt folk tilltron till säkerheten och objektiviteten inom rättsvården kommer att vackla. Jag hemställer till dem att överväga, huruvida den omständigheten att i ett uppenbarligen svåröverskådligt och svårbedömt mål avkunnats en dom, som strider mot deras uppfattning, kan vara tillräcklig grund för att framställa anmärkningar av den räckvidd och av den generella natur, att enligt interpellanten den förställningen framkallats, att vi i vårt land icke skulle äga »ett tryggt och opartiskt fungerande rättsväsende», vilket utgör »en av garantierna för vårt folkliga samhällsskicks bestånd». För min del är jag övertygad, att vårt folk i medvetande om värdet av den rättsliga odling, som det självt uppbyggt och uppbygger, icke låter sin uppfattning bestämmas av besinningslösa uttalanden.

Härefter anförde:

Herr **Nyblom:** Herr talman! Jag ber först att få tacka herr statsrådet för att herr statsrådet besvarat min interpellation. När jag framställde interpellationen var det i känslan av att diskussionen om rättsväsendet och rättsskipningens handhavande tagit sådana former, att ett ingripande vore oundgängligen nödvändigt från justitieministerns sida för att bringa klarhet i den föreliggande situationen.

Det är riktigt, att jag i min interpellation åberopat ett visst aktuellt rättsfall. Jag har emellertid icke haft anledning att här ställa mig på vare sig den ena eller andra sidan bland dem, som intagit en bestämd position i detta uppseendeväckande mål. Vad jag emellertid ansett är, att detta rättsfall kommit att tilldra sig en så betydande uppmärksamhet såväl inom som utom vårt land samt att omständigheterna kring rättsfallet äro av sådan art, att särskilda åtgärder kunna vara påkallade för att förhindra, att tilltron till rättsvården kan komma att vackla. Vad som inträffat efter interpellationens framställande har stärkt mig i min uppfattning, att något måste göras och göras snart. Dagens morgontidningar bära vittne om att det inte bara är jag, som vädjar till justitieministern att ägna särskild uppmärksamhet åt detta rättsfall och omständigheterna kring detsamma. Jag vågar försäkra, att det råder en vidsträckt opinion, som förväntar ett initiativ, ägnat att genom vinnande av full klarhet över alla förhållanden återställa lugnet kring våra rättsvårdande myndigheter. Jag vill erinra därom, att en rad av aktade och ansedda tidningar runt om i landet givit uttryck för samma förväntan. Av alldeles särskilt intresse är i det fallet vad de två stora Göteborgstidningarna Handelstidningen och Morgontidningen haft att anföra. Saken måste betraktas såsom ytterst allvarlig. En känd och aktad rättsvetenskapsman, tillika medlem av denna kammare, har rest sådana påståenden mot högsta domstolen, att de omöjligen kunna negligeras, och under de senaste dagarna ha sådana saker förekommit, som göra situationen outhärdligt pinsam för var och en, som vill att domstolarnas auktoritet skall bevaras orubbad och att ingen fläck får låda vid dem, som äro satta att handha och vårda något så utomordentligt betydelsefullt som rättsskipningen.

Jag vare sig kan eller vill döma om vad som är rätt eller icke rätt i den sak, som förekommit, men det synes mig absolut ofrånkomligt att för rätts-

Svar å interpellation. (Forts.)

vårdens egen skull ett ingripande sker. Många anse, att tillräcklig anledning finns att överväga, huruvida icke detta ingripande borde få formen av tillsättandet av en rikskommission för utredning av alla omständigheter kring rättsfallet i fråga.

Vad sedan angår frågan om en reformering av resningsinstitutet noterar jag med tacksamhet och tillfredsställelse, att herr statsrådet har för avsikt att inom en snar framtid för riksdagen framlägga förslag i denna angelägenhet. Jag är nämligen av den bestämda uppfattningen, att formerna för återbrytande av dom, som vunnit laga kraft, måste förändras. Jag tänker då inte alls på det särskilda rättsfall, som jag tidigare uppehållit mig vid. Jag tror, att det överhuvud taget är ett i vida kretsar närt önskemål att möjligheterna till resning utökas. Under de närmaste dagarna efter det jag framställde interpellationen, har jag fått mottaga brev från skilda delar av landet, vari medborgare på det allra bestämdaste understryka vikten av att denna reform snarast möjligt kommer till stånd. Jag skall inte trötta kammarens ärade ledamöter med att referera hela denna brevskörd, ehuruväl det kunde vara av mycket stort intresse att i detta sammanhang göra det. Jag vill emellertid med ett självfallet utelämnande av alla person- och ortnamn läsa upp tvenne brev, vilka enligt min uppfattning på ett övertygande sätt visa nödvändigheten av en förändring av resningsförfarandet. Det första av dessa brev lyder sålunda: Då det för rättsvården torde vara av synnerlig vikt att inte alltför stora svårigheter resas för omprövning av även av högsta domstolen avkunnade domar, dristar jag mig att — med den uttryckliga förklaringen dock, att det inte på något sätt är min avsikt att kvälja dom — fästa uppmärksamheten på Kungl. Maj:ts utslag om den s. k. G-skogen, genom vilket utslag jag och mina medparter förvägrades rätten till densamma till favör för ett mäktigt skogsbolag, ehuru skogen sedan flera hundra åt åtföljt våra fäders fastighet. Rättegångsförhandlingarna ge för övrigt en belysande bild om den ojämna kamp, som ibland utspelas ute i bygderna under böndernas försök att med lagliga medel värja sin rätt gentemot obehörigt intrång. Det är inte utan mycken bitterhet, som jag och mina medparter förvägrats rätten till en väsentlig del av arvet från fädren, och enär jag inte är ensam om den åsikten att en omprövning av målet, ehuru självfallet en annan instans än den förut dömande skulle avgöra saken, vore väl befogad, hade framställning därom säkerligen kommit i fråga, om ej resningsinstitutets nuvarande statuter lade hinder i vägen därför. Det föreligger här det märkliga, att föredraganden i målet, som allvarligt bemödade sig om att noggrant intränga i saken, föreslagit högsta domstolen att bifalla vår talan enligt vad hans promemoria och betänkande, varav jag har en avskrift, utvisa. Även om det vore så — något, varom jag inte kan yttra mig — att »det på sista tiden inte förekommit något fall, då ett befogat anspråk på resning utan prövning avvisats av högsta domstolen», är därmed icke sagt att fall icke finnas, där part önskade omprövning för att bli i tillfälle att framlägga synpunkter, som stå i mera överensstämmelse med modern rättsuppfattning än vad parten i fråga hade tillfälle till under målets tidigare handläggning. Jag vill uttryckligen förklara — heter det slutligen i brevet — att den sak jag här framlagt, har jag gjort som enskild man och svensk medborgare samt för att tjäna sanningens och rättens sak i det samhälle jag tillhör.

Så långt det första brevet. Det andra brev, som jag anser det angeläget att i detta sammanhang få infört i kammarens debattprotokoll, är av följande lydelse: Nyligen har av högsta domstolen avdömts ett mål, som torde kunna utnyttjas till stöd för interpellationens ändamål. Det är fråga om ett rent civilmål, i vilket ett konkursbo förde talan om bättre . . .

Svar å interpellation. (Forts.)

(Här avbröts talaren av herr *andre vice talmannen*, som yttrade: Jag hemställer, huruvida det kan anses riktigt att ens i citatform ingå på uttalanden, som innebära kritik av högsta domstolen.)

Herr *Nyblom* fortsatte: Herr talman! Menar herr talmannen, att jag skall avstå från att läsa upp detta rättsfall?

Då herr talmannen anser, att detta rättsfall inte bör relateras, skall jag inte göra det, men då relaterandet av detsamma självfallet icke innebär någon som helst kritik eller kväljande av dom utan endast ett refererande av vad som förekommit i syfte att motivera en förändring av resningsinstitutet, har jag ansett att det skulle vara möjligt att göra det. Jag vill emellertid inte göra det med mindre jag först överlagt med herr talmannen härom.

Emellertid synes även detta fall, som jag här velat dra fram, vara belysande för hurusom man på grund av resningsinstitutets bristfällighet inte kunnat få upp saken till prövning. Jag har inte framfört det refererade rättsfallet i annan avsikt än att utan eget bedömande av detsamma visa, att till synes berättigade krav uppställas på en förändring av resningsinstitutet.

Till sist vill jag rätta en missuppfattning, som kommit till uttryck i herr statsrådets svar på min interpellation. Herr statsrådet säger, att det är andra gången som jag i riksdagen framför frågan om en reform av resningsinstitutet. Så är emellertid icke förhållandet. Min interpellation är den första direkta framstöten från min sida i denna fråga och — jag upprepar det — jag har tagit upp debatten i känslan av att diskussionen om rättsväsendet och rättsskipningens handhavande tagit sådana former, att ett ingripande vore oundgängligen nödvändigt från justitieministerns sida både för att bringa klarhet i den föreliggande situationen och för att erhålla bestämt besked, huruvida en reform av resningsinstitutet vore att inom den närmaste framtiden förvänta.

Herr **Lundstedt:** Herr talman! Egentligen står jag sjukskriven på grund av feber och djupgående bronkit, men när jag fick meddelandet sent i går kväll till Uppsala om att denna interpellation i dag skulle besvaras, ansåg jag det vara min skyldighet att försöka infinna mig. Jag ber den ärade kammaren ha överseende med den, så som jag föreställer mig, alltför kraxiga stämman.

Jag lyckades emellertid inte förrän vid midnattstiden i går komma i kontakt med interpellanten. Han hade då inte någon aning om att hans interpellation i dag skulle besvaras. Jag tycker detta tillvägagångssätt är ganska egendomligt. Jag menar visst inte, att herr justitieministern skulle avsiktligt ha undanhållit interpellanten svaret, men jag menar, att det torde höra till ett sådant institut som interpellationsinstitutet, att vederbörande så lång tid i förväg som möjligt finge upplysning om innehållet i svaret. Interpellationsinstitutet är enligt min mening ett institut, som icke är till för att förvirra utan för att utreda de föreliggande frågorna. Med detta institut kan icke förknippas intresset att undanskymma en sak eller att giva förhastade och därigenom falska bilder av de frågor, som ventileras. Det är uppenbart, att skall interpellationssvaret ha någon mening, så måste interpellanten och överhuvud taget alla, som ha sakligt intresse av ärendet, i god tid ha möjlighet att skaffa sig underrättelse om svarets innehåll. Jag tror, som sagt, visst inte, att herr justitieministern har, utan är tvärtom övertygad om att herr justitieministern *icke* har, gjort något för att förhindra svarets framkomst. Men jag tror inte, att han har bemödat sig särskilt om att så tidigt som möjligt låta interpellanten få reda på det. Har jag rätt i det avseendet, så vittnar ju *metoden* inte om något större intresse från herr justitieministerns sida för denna sak.

Svar å interpellation. (Forts.)

Innehållet i svaret bär heller icke vittne om något större sakligt intresse. Jag tror, att det hade varit lyckligare ur rättsväsendet synpunkt, om detta svar icke hade avgivits. Intetsägande formuleringar, inslående av öppna dörrar, fraser utan någon kärna — det är i sanning inte sådant som man väntar sig ifrån en justitieministers sida i denna angelägenhet!

Herr justitieministern upprepar i sitt svar ett uttalande, som han gjorde under, om jag så får säga, resningsdebatten, nämligen att det på sista tiden icke förekommit något fall, då ett befogat anspråk på resning *utan prövning* avvisats av högsta domstolen, och herr justitieministern tilläggar, att enligt hans mening kan det uttalandet inte göras till föremål för mer än en tolkning. Jag vill säga att här kan, såvitt jag förstår — jag säger inte att det faktiskt gör det — men det *kan* mycket väl dölja sig en formuleringsskicklighet, ett slags Hans Brask-lapp. Väl kunde det avvisade anspråket ha varit befogat, men det hade dock först efter prövning avvisats — så *kan* man läsa innebörden. Alldeles som om det vore bättre att man *efter* prövning än *utan* prövning berövades sin rätt!

I sitt anförande i debatten om resning yttrade herr justitieministern, att en objektiv kritik av domstolarnas verksamhet enligt hans mening vore av största gagn. Herr justitieministern synes nu, av hans svar att döma, ha tagit del av min skrift »Skall sanningen i Högbroforsmålet kunna förkvävas?» Lägger man det ena till det andra, d. v. s. beaktas också den nyss berörda upprepningen, synes slutledningen bli, att herr justitieministern har den uppfattningen, att min nämnda skrift saknade objektiv karaktär. Det är då egendomligt, att inte någon av mina många motståndare i denna sak, som nu haft så lång tid på sig, i pressen mäktat visa upp några sakliga brister i min skrift. Det hade därför i den förevarande situationen, såvitt jag förstår, varit önskvärt, att herr justitieministern hade angivit grunderna för sin ståndpunkt att min framställning saknade objektiv karaktär.

Angående de i nedre justitierevisionen bortkomna handlingarna har herr justitieministern i sitt svar givit en framställning, som möjligen kan fattas på det sättet beträffande min person, att jag skulle ha nödgats taga tillbaka något, som jag hade sagt. Det är mycket sant, att jag i detta avseende hade begått ett misstag, men mitt misstag bestod däri, att jag *först* icke förstod, hur *kvalificerat* grovt det slarv var, som här ifrågakommit. Man kan läsa om den saken på sidorna 107—109 i den skrift, som jag nyss nämnde, liksom också i min inlaga till regeringen förra året under titeln »Justitiekanslern och rättsvården».

Herr talman! Jag tvekar inte att såsom liknöje för rättssäkerheten i landet beteckna justitieministerns hållning vid den i dag . . .

(Här föll talmansklubban och herr *andre vice talmannen* yttrade: Jag ber att få erinra den ärade talaren om att man bör iakttaga passande former, när man talar till ett statsråd här i kammaren.)

Herr *Lundstedt* fortsatte: Jag är rädd att jag icke klart hörde herr talmannens ord; förmodar emellertid att jag inte skulle ha iakttagit decorum i mitt yttrande angående statsrådet. Jag förstår inte — smaken är ju alltid olika — men jag förstår likväl inte grunden, vari en sådan anmärkning bottnar. Jag säger emellertid, att interpellationssvaret enligt min mening endast är ett upprepande av genomskinliga försök att tysta ned en rättsskandal, som ej går att tysta ned. Jag säger, att svaret därför knappast ger anledning till att taga upp en längre debatt. Det skall jag ej heller göra, men sista ordet i saken, herr talman, är inte sagt ännu i detta ärende. Därom kan man vara förvissad.

Svar å interpellation. (Forts.)
Jag skall emellertid med herr talmannens benägna tillstånd tillfoga ytterligare ett par korta anmärkningar.

Jag har under en lång tid noggrant plöjt igenom handlingarna i det mål, varpå herr justitieministern syftat. Jag har också framlagt min mening för allmänheten i två rättsliga utredningar Dessa utredningar ha aldrig blivit vederlagda, och jag vågar tro, att det heller icke går, åtminstone icke i det väsentliga, att vederlägga dem. Domen i detta mål är sålunda enligt min mening icke lagligen grundad. (Talaren avbröts här ånyo av herr *andre vice talmannen*, som yttrade: Jag ber att få erinra därom, att högsta domstolens domar få diskuteras endast i den ordning, som regeringsformen föreskriver, men icke i debatt i kammaren.)

Herr *Lundstedt* fortsatte: Herr talman! Självfallet har jag intet annat att göra än att rätta mig efter vad herr talmannen säger. Jag tillåter mig emellertid göra det påpekandet, att om jag icke har missförstått justitieministerns framställning, har denne själv avgivit omdömen angående dessa domar. Jag har icke fattat grundlagen så, att man väl finge avge sina omdömen och värderingar i detta avseende, om de blott ginge i en viss riktning, under det att omdömena i motsatt riktning skulle vara otillåtna. Utifrån den utgångspunkt, herr talman, som jag dock faktiskt har, är det så mycket värre för vårt rättsväsende, om man har avslagit resningsansökan och dömt i de många följdmålen *efter saklig omprövning*, som justitieministern i dag har gjort gällande. Ett avslag av respekt för den gamla, den första domens *formella* rättskraft hade, herr talman, enligt min mening varit anständigare.

Justitieministern har åberopat några icke namngivna straffrättsteoretiker såsom stöd för att Högbroforsdomen skulle vara felaktig på det sättet, att ett strängare lagrum skulle ha varit tillämpligt. Jag tillåter mig i anledning därav säga justitieministern, att jag inte tror, att någon enda om sitt anseende mån vetenskapsman, som *känner alla fakta* i denna sak, skulle våga påståendet, att mannen i fråga bort fällas till straff i Högbroforsmålet. Vi ha väl egentligen blott trenne straffrättsexperter i vårt land, en i Lund, en i Stockholm och en i Uppsala. Vad angår dessa såsom herr justitieministerns sagesmän kan jag — detta vågar jag säga på grunder, som jag icke har tillfälle eller riktigare bemyndigande att i detta sammanhang anföra — omedelbart undantaga experten i Lund. Beträffande experten i min egen stad har motsvarande rykte, som herr justitieministern nu för vidare, förts fram vid upprepade föregående tillfällen. När jag i anledning därav förhörde mig om hans ståndpunk, backade han fullständigt, slog ifrån sig med båda händerna och sade, att han inte var tillräckligt insatt i målet. Jag förmodar, att om man ställde den tredje experten i samma läge, skulle han bete sig på liknande sätt.

Men när nu herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har velat åberopa anonyma auktoriteter, kanske jag också kan få lov att göra det. Jag skall dock tillåta mig att gå mera substantiellt till väga. Det är nämligen så, att jag för omkring en vecka sedan rent tillfälligtvis mottagit ett brev, berörande jämväl denna sak, från en mycket framstående rättslärd, känd icke blott för sitt sällsynta skarpsinne utan jämväl för sin städse ådagalagda strävan att vara objektiv, d. v. s. att vara opartisk. Jag har inte haft tid att sätta mig i förbindelse med honom för att erhålla hans tillstånd att begagna hans namn, men jag anser mig dock vara befogad i detta läge att, utan att namnge honom, referera följande ur brevet: »Din senaste skrift», — därmed åsyftade han »Skall sanningen i Högbroforsmålet kunna förkvävas?» —, skriver han, »är ju alldeles överväldigande. Jag känner ett starkt behov av att på något sätt framträda och säga, att du har rätt. I det längsta har jag sökt skjuta denna sak ifrån mig, dels därför att jag från början var rätt påverkad av propagandan,

Svar å interpellation. (Forts.)

dels emedan jag av rent egoistiska grunder dragit mig för allt obehaget och för att få tid och arbetskraft uppslukad av sådana saker. Emellertid tvingas man nu just genom propagandan att bryta tystnaden. *Hur* det skall ske, vet jag ännu ej, men förr eller senare *måste* det ske.» Jag skulle inte ha tillåtit mig, herr talman, att andraga dessa anonyma ord, om jag inte hade haft ett föredöme i herr justitieministerns interpellationssvar.

Efter detta må det till sist kunna fastslås, att försvaret för Högbroforsdomarna alltjämt går ut på att till vart pris dölja sanningen om saken och under åberopande av myndigheternas blotta auktoritet skymma allmänhetens blick för vad som har passerat. Det skulle dock anstå vår tid och vårt land illa, om först eftervärlden skulle helt och fullt få veta, vilken ogärning, som här har skett i hägnet av en självrådig och självsvåldig byråkrati. Det blir allvarligare ju längre det lider, innan rättelse sker, och skadeverkningarna på vårt rättsväsende kunna fruktas bli katastrofala. Icke gagnar det rättsväsendet eller stärker det tilltron till detta, om straffdomar uppbyggas på lösa och bevisligen oriktiga påståenden eller om försvaret för omdebatterade domar från högsta ort byggas på sådant. En förutvarande justitieminister syntes vara hågad utsända ett sådant försvar på marknaden. Det förefaller, som om den nuvarande justitieministern här ville följa hans exempel.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman:** Herr talman! Jag beklagar, att den siste ärade talaren på grund av budet om att denna interpellation skulle besvaras har blivit kallad upp från sjukbädden. Kanske hans anförandes häftiga ton och vissa drag däruti förklaras av hans febertillstånd. Denna förklaring vill jag i varje fall tillgripa i fråga om de ord, med vilka han inledde sitt anförande. Visserligen har det förekommit i detta ärende på många håll en anda av att misstänkliggöra alla, som icke ansluta sig till den åsikt, som den ärade talaren omfattar, men jag vågar säga, att ett så ogrundat misstänkliggörande som det, vilket riktades mot mig, hoppas jag har varit sällsynt i den kampanj, som i övrigt har förts.

Jag ber först att få påpeka, att den ärade talaren ju inte är interpellant. Jag vet icke, om han har någon fullmakt av interpellanten att framställa klagomål rörande det sätt, på vilket interpellanten behandlats. Jag har förut talat med interpellanten om det sätt, på vilket interpellationssvaret överlämnats till honom. Han har icke framställt några klagomål till mig under det samtal vi ha fört. För att avlägsna varje grund till missförstånd i denna sak, vill jag nämna, att en av tjänstemännen i justitiedepartementet innan andra kammarens sammanträde i går avslutades gjorde ett försök att här träffa interpellanten för att till honom överlämna ett exemplar av interpellationssvaret. Interpellanten hade emellertid avlägsnat sig före sammanträdets slut. Då avsändes omedelbart svaret med expressbrev till hans bostad. Mera kunde man icke göra för att förvissa sig om att han skulle få interpellationssvaret dagen förut. För övrigt finns det ingen som helst rätt för en interpellant att begära få se ett svar på förhand, och allra minst har han någon rätt att fordra, att svaret skall lämnas i så god tid, att kammarens samtliga ledamöter därom skola kunna erhålla kännedom. Meningen med interpellationsinstitutet är bland annat, att man skall kunna i fria former här i riksdagen diskutera saker, som inte äro av den art eller så förberedda, att kammaren skall om dem fatta något beslut. På grund härav har det inte stadgats, att interpellanten skall ha någon särskild förberedelsetid för debatten. Önskar man sådan, får man väcka en motion, som remitteras och utskottsbehandlas på sedvanligt sätt. Den vägen har den ärade talaren förut gått i detta ärende med det resultat, som jag har erinrat om i mitt interpellationssvar.

Svar å interpellation. (Forts.)

Jag hade verkligen icke tänkt att nu begära ordet, men jag blev tvungen att göra det för att omedelbart visa, hur ogrundat detta misstänkliggörande från den ärade talarens sida är.

När jag nu har ordet, skall jag be att få framlägga några allmänna synpunkter på denna fråga för att möjligen slippa besvära kammaren ytterligare med något anförande. Jag vill då först fästa uppmärksamheten vid att jag naturligtvis står för vad jag har sagt i mitt interpellationssvar, men jag står inte för de konstruktioner om innehållet däri, som den ärade talaren har gjort. Jag har således inte alls uttalat något omdöme om hans bok »Skall sanningen i Högbroforsmålet kunna förkvävas?» — därför att jag inte haft den minsta anledning att göra det. Jag har endast gjort ett citat ur den — ett ganska kortfattat citat för övrigt.

Jag tillägger, att jag kan inte finna, när jag i boken läser igenom sidorna 107—109, som den ärade talaren hänvisade till, att dessa sidor kunna göra det intryck, som den ärade talaren tillskrev dem. Jag kan ej heller av dem finna, att hans avsikt varit att framkalla ett sådant intryck.

På ett primitivt stadium av rättsutvecklingen rådde icke någon arbetsfördelning inom rättsvården, utan alla rättsvårdande uppgifter fullgjordes av bonden på tinget, för att göra en hänvisning till vårt land. Sedermera differentierades uppgifterna. Vi få teoretici, som syssla med att utreda den teoretiska sidan av rätten. I första rummet bland dessa stå naturligtvis professorerna. Men det är ju ändå inte så, att det är professorerna, som bestämma, vad som är rätt i ett land. Man kan inte heller utgå ifrån att det i framtiden skall bli på det sättet, av det enkla skälet, att professorerna böra ha frihet att framställa sina teorier utan hänsyn till vad den politiska makten i landet fastslagit som sin ståndpunkt. Som vi veta göra de också på det sättet. Man brukar definiera en professor med den termen, att det är en, som har en avvikande mening. Jag känner juris professorer både inom och utom ämnet straffrätt, och kan glädja den ärade talaren med att jag verkligen har klart för mig, att de ha mycket olika åsikter i en mängd olika frågor. Däruti kan jag endast se någonting fördelaktigt. Det stimulerar tilltron till det vetenskapliga arbetets frihet. Det är intet ont i att den ene juris professorn har en mening, som avviker från den andres, bara varje professor samtidigt som han undervisar sina studenter om sin mening inte försummar att också tala om för dem, hurudan den rätt är, som verkligen tillämpas i landet av domstolarna.

Jag har i fråga om det mål, som här berörts, åberopat, att det finns olika teoretiska åsikter om rättsfrågorna i målet. Detta har också den ärade talaren understrukit. Han sade att det finns personer, som anse, att den dömde borde ha frikänts. Det veta vi alla; däri ligger ingenting märkvärdigt. Att det också finns straffrättsexperter, som omfatta en annan strängare åsikt, är ett faktum, som den ärade talaren får lämna därhän på grund av professorernas — om jag får föreslå en formulering — oberäknelighet i sina åsikter. Jag skall inte gå in på några kommentarer till den dramatiska scen, som den ärade talaren här gav oss, när han beskrev ett samtal med en av sina kolleger.

Senare tiders utveckling har medfört en ytterligare differentiering av uppgifterna inom rättsvården. Rollfördelningen har fortskridit, och vi ha att räkna med en ny uppgift: advokatens. Rättegångsbiträdets uppgift är mycket betydelsefull. Vi firade härom dagen advokatsamfundets 50-årsjubileum och hyllade advokaterna på det hjärtligaste sätt för deras stora och viktiga insats i vårt rättsväsende. Jag tillät mig också att i det tal, jag vid detta tillfälle höll, framhålla — jag sammanfattar det för korthetens skull — att om man har åtagit sig advokatens roll, har man därmed också avsagt sig rätten att tillägna sig domarens. En advokat skall icke och kan icke i förhållande till sina

Svar å interpellation. (Forts.)

klienter vara fullt objektiv. Det är en sats, som jag vågar tro ingen bestrider. Jag tror också, att om vi eftersträva objektivitet i våra förhandlingar i riksdagen, skulle det vara ganska olyckligt, om det bleve vanligt, att personer, som äro advokater för en sak inför domstol, toge sig före att sedermera också göra denna sak till föremål för riksdagens överläggningar. Vi kunde ju, om detta bleve allmän praxis, få en privilegierad klass av advokater, som samtidigt vore riksdagsmän och som naturligtvis skulle bli mycket eftersökta, emedan allmänheten då visste, att om det icke gick bra i målet inför domstolarna, kunde det bli prövat i en eller annan form i riksdagen. Dessutom skulle naturligtvis våra förhandlingar här i riksdagen bli ytterst betyngda. När man vet, vilket arbete det innebär att verkligen sätta sig in i de olika mål, som förekomma vid våra domstolar, förstår man lätt, att riksdagsledamöterna skulle bli ytterst betungade, om de förutom det ansträngande arbetet att studera utskottsutlåtandena och följa kammardebatterna skulle nödgas sätta sig in i de olika rättsfallen.

Vid bedömandet av denna fråga kan man även anlägga en annan synpunkt: det är ytterst viktigt, att man uppehåller gränserna mellan den dömande och den politiska makten. Det gjorde man icke i gamla primitiva tider. Erfarenheten har emellertid visat, att den utveckling, som försiggått i denna åtskiljande riktning, har medfört synnerligen goda verkningar. Jag förbiser icke när jag säger detta, att det finns exempel på moderna stater, diktaturstaterna, som ha återgått till det primitiva systemet och ställt domstolarna i beroende av den politiska makten. Men jag vågar säga, att dessa exempel icke äro efterföljansvärda för dem, som vilja upprätthålla folkens frihet. Jag vill tro, att den politiska makten, vare sig den utövas av riksdagen eller av Kungl. Maj:t, bör intaga, låt mig säga, en viss avvaktande hållning i fråga om rättstillämpningen. Vi, som äro politiska förtroendemän, ha naturligtvis skyldighet — vilket jag vid ett föregående tillfälle har framhållit — att noggrant följa rättstillämpningen i landet. Om vi finna, att rättstillämpningen kommit in på avvägar, att lagstiftningen lämnar otillräcklig ledning för bedömandet av förekommande rättsfall, ha vi naturligtvis all anledning att vidtaga åtgärder. Vilka åtgärder böra vi då vidtaga? Jo, naturligtvis att så snabbt som möjligt åstadkomma en lagstiftning, som rättar till vad som brister. Man kan säga, att på det viset händer det att det blir en och annan, som inte får den bästa rätt, som man skulle vilja ge honom, och att man kommer med boten efter soten. Ja, det är sant, men olägenheterna av att den politiska makten ingriper i domstolarnas verksamhet äro så stora, att jag tror att det är all anledning att man fortsätter på den väg, som vi ha slagit in på här i landet, nämligen att använda generella metoder för att råda bot på de brister, som vårt rättsväsende kan ha och som naturligtvis framträda i rättstillämpningen vid våra domstolar.

Det är på denna linje vi oupphörligt arbeta här i riksdagen, och jag för min del skall göra allt vad jag kan för att se till, att takten i lagstiftningsarbetet skall bli så snabb som möjligt och att de olägenhter, som uppkomma genom denna metod, skola bli så små som möjligt. Jag ber också att med anledning av de vädjanden, som riktats till mig, få påpeka, att det i grundlagen finns gränser angivna för justitieministerns åtgärder med avseende på rättsvården. Det är klart, att jag icke kan taga upp till övervägande, redan av formella grunder, sådana förslag, som skulle strida emot grundlagen och andra laga stadgar.

Jag skall slutligen säga några ord om resningsinstitutet, men innan jag skiljer mig från det speciella rättsfall, som berörts i denna överläggning, vill jag understryka, vad jag sade redan i mitt interpellationssvar: jag har icke uttalat något omdöme, huruvida domarna i detta mål äro riktiga eller icke. Jag

Svar å interpellation. (Forts.)
har ju även anfört skälen, varför jag icke vill göra något sådant uttalande här i denna kammare. Detta överensstämmer fullständigt med den allmänna teoretiska linje, jag uppdragit i det föregående.

Det skulle för övrigt vara mycket besvärligt, speciellt ur justitieministerns synpunkt, om varje kammarledamot, som vore intresserad på ett eller annat sätt i något mål, skulle genom en interpellation kunna avfordra honom en garanti för att vederbörande domstol hade dömt rätt i detta mål. Det skulle väl också, förmodar jag, trötta kammarens ledamöter att försöka bilda sig en uppfattning om, huruvida justitieministern i sina svar varit tillräckligt tydlig eller för otydlig eller uttalat sig fel eller riktigt.

Jag har därför icke gått och går icke in på den del av den föregående talarens anförande, som materiellt sett rörde sig om bedömande av domen i det angivna målet.

I fråga om resningsinstitutet ligger saken, som jag förut i en föregående debatt omnämnt, till på det sättet, att processlagberedningen skall komma in med ett allmänt systematiskt förslag till en processreform. Jag har sagt, att jag räknar med att få detta förslag i min hand nästa år. Jag kan glädja kammarens ledamöter med att jag väntar, att lagtexten skall vara färdig redan i juli månad, så att jag då kan få kännedom om den. Sedan uppstår frågan, i vad mån man kan inskränka motiveringen till lagtexten. I varje fall är jag av den uppfattningen, att det är önskvärt, att motivskrivningen avslutas så hastigt som möjligt.

Man kan således tydligen icke vinna någon tid genom att bryta ut frågan om resningsinstitutet ur sitt sammanhang. Det är för övrigt alldeles omöjligt att göra en sådan utbrytning därför att, enligt vad jag hört under hand, processlagberedningen ämnar ganska mycket förändra högsta domstolens ställning i instansordningen. Om denna blir förändrad på sätt, som jag icke nu kan gå in på, kommer därigenom frågan om resningsinstitutet i ett helt annat läge.

Beträffande resningsfrågan vill jag säga herrarna, att det har varit så i vårt land en gång, att man kunde få resning nästan huru mycket man ville. Detta medförde oordning och osäkerhet för alla människor. Man visste icke, om de rättsförhållanden, som en gång blivit fastslagna genom en dom, t. ex. äganderätten till en fastighet, verkligen stodo fast; bäst det var kunde det ju bli resning. Det var ej minst för att få slut på detta som Svea hovrätt inrättades. Det var en av de största vinningarna med denna hovrätts tillkomst, att man fick en säkerhet för att en gång fällda domar verkligen skulle bestå.

Jag kommer därefter över till den motsatta synpunkten. Det kan ju hända, att en dom, som är fälld i högsta instans, är alldeles felaktig. Man bör då försöka ha så ordnat, att den dömde kan få en rättelse till stånd. Ja, det är givet, att detta också blir vår strävan, när vi skola lagstifta om resningsinstitutet en gång. Man måste emellertid då naturligtvis samtidigt vara mycket försiktig, så att man icke råkar tillbaka till det tillstånd, som fanns i gamla tider och som jag nyss antytt.

Emellertid förhåller det sig så, som även framgick av den förste ärade talarens anförande, att det inte bara finnes *en* man här i Sverige, som anser, att han har blivit felaktigt dömd och vill ha resning; det finns många, som anse detsamma. Om det nu verkligen är så, att den omständigheten, att resning har vägrats åt en man, som genom domen inte har blivit kroppsligen nedbruten och inte har blivit ruinerad, kan framkalla en så livlig reaktion hos en stor del av vårt folk, och man samtidigt icke får höra talas om liknande reaktioner i fråga om fattiga människor, som ha blivit kroppsligen skadade och fått hela sin välfärd förstörd genom en dom, som de själva anse vara orättvis och som leva bland oss och låta höra av sig, måste detta innebära, att denna rättskänsla icke

Svar å interpellation. (Forts.)

har så många anledningar att komma i rörelse. Det är i alla fall ett vittnesbörd om att vårt rättsväsende på det hela taget fungerar tillfredsställande, när ett så pass lindrigt lidande, som det dock här är fråga om, kan framkalla en sådan storm, därför att man anser, att det har varit oförskyllt. Man brukar höra talas om justitiemord i främmande länder, som uppröra allmänheten. Jag måste ändå hemställa till herrarna att medge, att jämfört med de justitiemord, som man hör talas om i utlandet, är detta ett jämförelsevis lindrigt justitiemord.

Jag vill till slut säga, att jag är lika mån som någon om att rätt skall ske alla människor. Min rättskänsla har visserligen nyss betvivlats, men jag fattar dock detta tvivel såsom framställt endast i den avsikten att skapa en mörk bakgrund till den egna rättskänslans upphöjelse och beröm. Jag kan endast bära ett subjektivt vittnesbörd om att jag är känslig för att var man skall få sin rätt i detta land, han må vara fattig eller rik, svag eller mäktig. Jag glädder mig åt att kunna säga, att jag är övertygad om att domarena i vårt land äro beredda att skipa rätt efter bästa förstånd utan att rygga tillbaka inför den omständigheten, att en svarande i ett mål intager en stark social ställning. Jag skall uppriktigt säga, att det skulle ha väckt mycket mera genklang i mitt hjärta, om en storm hade framkallats av att en svag och förtryckt, fattig lidande människa hade råkat i olycka, än den agitation gör, som nu pågår.

Emellertid följer härav naturligtvis inte alls, att jag på grund av detta känsloläge skulle vilja ställa mig på den ståndpunkten, att man kan behandla en rik man, som har stor makt i samhället, på ett orättvist sätt. Det anser jag ingalunda. Jag talar endast om mitt känsloläge, som jag kan bli brännmärkt för, om herrarna så vilja, men som jag på grund av min inställning haft från barndomen och kommer att behålla, som jag hoppas, så länge jag lever.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Lundstedt,** som nu för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Jag är synnerligen ledsen över att herr statsrådet har uppfattat mina ord såsom ett misstänkliggörande av honom. Jag var mycket angelägen att förebygga en sådan missuppfattning. Jag sade, att jag är alldeles övertygad om, att han inte avsiktligt i detta fall har gått till väga på ett sätt, som jag inte ansett vara det bästa, utan att det berodde på att han inte hade det nödiga intresset för denna sak, vilket i sin tur torde bero på att han inte haft tid att sätta sig fullständigt in i saken. Mitt klander ligger alltså inte på något sätt på det moraliska planet. Jag förstår också, att han inte kan avse att vara stadigvarande ovänligt stämd emot mig, eftersom han hade den stora hjärtligheten att ursäkta mig med det feberaktiga tillstånd, i vilket jag skulle befinna mig. Jag behöver inte alls den ursäkten, men det var i alla fall mycket vänligt, att herr justitieministern önskade försvara mig, och jag kommer naturligtvis att taga fasta på det för framtiden.

Herr statsrådet betonade vidare, att jag inte är interpellant, och det är mycket riktigt. Jag glömmer i mina anföranden ofta att sätta in sådana där meningslösa parenteser. Här skulle den ha lytt sålunda: ehuru icke interpellant, anser jag mig dock vara intresserad av att interpellationsinstitutet fungerar på bästa sätt.

Till sist vill jag, om jag hinner, rörande de många professorerna och deras olika åsikter säga, att saken här inte ligger på detta plan. Det behövs alls inte några vetenskapliga resonemang. Vad som behövs är sunt förnuft, förmågan att iakttaga fakta, att lägga dem tillsammans samt att därifrån draga slutledningar, lika enkla som att $2 \times 2 = 4$. Punkt och slut!

Svar å interpellation. (Forts.)

Vidare yttrade:

Herr **Bergquist:** Interpellanten har till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framfört sin tacksamhet för att herr statsrådet besvarat hans interpellation. Det har däremot i interpellantens anförande icke framskymtat någon som helst tacksamhet för innehållet i det svar, som herr statsrådet här har avgivit. Man tycker i alla fall, att det skulle finnas anledning även för interpellanten att uttala sin tacksamhet för innehållet, om nämligen den motivering han anfört för sina frågor har varit ärligt menad. Interpellanten har framhållit, att det är önskvärt ur flera synpunkter, att alla anledningar till feltolkningar eller missförstånd av justitieministerns tidigare anförande i denna fråga bli undanröjda, och i det avseendet borde väl interpellanten vara fullt tillfredsställd. Då justitieministern förra gången yttrade sig i denna fråga, voro hans uttalanden enligt min mening fullt tydliga, och med god vilja behövde man icke misstolka dem. Efter vad som i dag förekommit, kvarstår icke under några omständigheter någon tvekan i avseende på innebörden. Interpellanten borde ha anledning till tacksamhet även ur en annan synpunkt. Han har nämligen enligt motiveringen till sina frågor önskat, att det eventuella bristande förtroendet mot domstolarna skulle undanröjas, och justitieministern har genom sitt svar avsevärt medverkat till detta. Även om emellertid interpellanten icke känner någon större tacksamhet, så är jag övertygad, att majoriteten i denna kammare har all anledning till tacksamhet mot justitieministern för det klara och otvetydiga svar han har avgivit i denna fråga.

Vad är det som har hänt här i landet och som har givit anledning till denna besinningslösa kampanj, som har genomförts under den sista tiden? Allas våra tankar röra sig kring ett enda rättsfall, och då jag något skall beröra det, skall jag, herr talman, helt hålla mig inom de gränser, som statsrådet i sitt interpellationssvar har utstakat.

En person har i detta land, i samband med en av de största finansiella krascher, som gått över landet, blivit ställd under åtal vid domstol för brottsligt förfarande. Målet har behandlats som alla andra mål. Den tilltalade har till sitt förfogande haft den bästa juridiska hjälp, som stått att uppbringa. Han har fått sitt mål prövat av underrätten, av hovrätten och av högsta domstolen. Detta mål har inte skilt sig från andra mål i andra avseenden än att det har varit ett oerhört vidlyftigt och svårbedömt material, som domstolarna haft att taga ställning till, och på grund av vidlyftigheten och svårbedömbarheten av detta material har det varit svårt att taga ställning i bevisfrågan. Det har varit svårt att avgöra, vad som skall anses styrkt i målet eller icke, och det har också på grund av denna vidlyftighet och på grund av vår strafflags konstruktion varit svårt att ta ställning till de rent juridiska frågorna, huruvida de rekvisit som uppställas för ett brottsligt förfarande föreligga eller ej. Det har också inom domstolarna rått olika meningar, huruvida brottsligt förfarande ägt rum eller icke. Av de femton domare i olika instanser, som haft att pröva detta mål, ha tolv funnit, att brottsligt förfarande förelegat, under det att tre av domarena, två i hovrätten och en i högsta domstolen, ansett, att det icke var utrett och styrkt, att brottsligt förfarande ägt rum. Det har alltså inom domstolarna funnits olika meningar. Knäckningen av de rent juridiska tvistefrågorna har skett på olika sätt, men det har alltså prövats fullständigt på samma sätt och med samma grundlighet, som alla andra mål prövas, när de gå genom de olika instanserna. Men vad är det som händer, sedan högsta domstolen har fällt sitt avgörande i denna fråga Då vänder sig den tilltalade till en framstå-

Svar å interpellation. (Forts.)

ende juridisk teoretiker och begär hans uttalande i frågan, och denne teoretiker gör ett uttalande och kommer med det påståendet, att domen icke är tillräckligt juridiskt grundad, och att den åtalade icke gjort sig skyldig till brottsligt förfarande. Han kommer alltså till en annan uppfattning vid prövningen av detta mål än majoriteten av de domare, som haft att taga befattning med det, har gjort, och därmed anser man, att nu är det klart, att domstolarna ha gjort fel. I ett av dessa mål var det fråga om, huruvida den säkerhet, som hade ställts för vissa obligationer, var tillräckligt stark eller icke. Domstolarnas majoritet fann, att den ej var tillräckligt stark. Nu har den man, till vilken den tilltalade har vänt sig, gjort gällande, att om man bedömer saken rent vetenskapligt, är det klart och tydligt, att domen är felaktig. Och denne man har icke velat uppträda officiellt som försvarsadvokat utan svept sig i vetenskapsmannens mantel och framhållit, att han prövat det helt objektivt, och för att övertyga om att hans mening är den riktiga och inte domstolarnas, så sätter han, som han säger, sitt vetenskapliga anseende i pant på att han har rätt och domstolarna fel. Jag kan icke underlåta att säga vid detta tillfälle, att den mannen, som vi ha närvarande här i kammaren, han måste i denna onda värld räkna med, att det finns människor som icke anse, att den säkerhet han ställt för sitt påstående är fullt tillräcklig. Det finns människor och det finns många, kanske lika starka som han, som äro fullkomligt övertygade om det riktiga i bedömandet av detta mål. Men man kan ha olika meningar om det. Jag vill visst inte påstå, att det ligger något oförnuftigt i detta. Man kan ha olika meningar om hur detta mål skall bedömas. Det har ju inom domstolarna rått olika meningar, och det råder utom domstolarna olika meningar om det, men man kan inte säga här, att det ena är riktigt och det andra oriktigt. Bevisningen i detta oerhört vidlyftiga mål kan bedömas på olika sätt. Därför kan man visst säga, att det finns skäl att diskutera, och det kan ur vetenskaplig synpunkt bearbetas och prövas hela detta material, och man kan komma till olika uppfattningar. Men om man kommer till olika uppfattningar, har man därför inte rätt att påstå, att här har fällts en falsk dom i detta land.

När målet var avdömt i högsta instans, var man inte nöjd med det utan vände sig till högsta domstolen och begärde resning. Man åberopade därvid, att en del av vad som tidigare ingivits i målet inte blivit föremål för högsta domstolens prövning. Vid utredningen i denna sak blev det klart och tydligt ådagalagt, att vad som hade ingivits i målet, också hade ställts till de dömande myndigheternas förfogande, och att de hade tagit del av allt som var av betydelse. Då har emellertid från herr Lundstedts sida gjorts gällande, att det icke finns någon rättslig garanti för att så är fallet. Herr Lundstedt bestrider icke, att allt som förekommit i målet blivit utdelat till högsta domstolens ledamöter. Men han säger, att det icke finns någon rättslig garanti, för att högsta domstolens ledamöter tagit del av detta. Det finns naturligtvis inte, herr Lundstedt, om man skall fordra bevisning med två vittnen om den saken, ty man kan inte följa justitieråden hem och se, att de läsa igenom de handlingar de få i sin hand. Men, herr Lundstedt, då kan man också med samma skäl göra gällande, att det icke finns någon garanti för att högsta domstolens ledamöter verkligen lyssna till den föredragning, som äger rum för dem. Vi måste lita på att de män, som Kungl. Maj:t tillsatt som ledamöter av högsta domstolen, fullgöra sitt ansvarsfulla värv på ett riktigt sätt, och det är, jag vill nästan använda uttrycket, otillständigt, då man framkastar ett sådant påstående som att högsta domstolens ledamöter ha försummat, underlåtit, helt enkelt icke brytt sig om att taga del av det material, som ställts till deras förfogande.

Svar å interpellation. (Forts.)

Den resningsansökan, som ingavs, kunde enligt gällande lag icke vinna bifall, och med anledning därav har man framställt krav på att vårt resningsinstitut skulle underkastas en fullständig reform. Man underlåter emellertid i denna kampanj att tala om, såsom justitieministern har nämnt i sitt svar här, att denna fråga om den tilltalades brottslighet har blivit prövad i icke mindre än tretton mål, efter det denna resningsansökan blivit avgjord. Det har alltså blivit en reell prövning av högsta domstolen. En annan avdelning än den som först dömde, har tagit upp saken till omprövning i hela dess vidd och därvid enhälligt kommit till samma resultat som majoriteten i den avdelning, som tidigare prövat målet, kommit till. När man då icke lyckas att genom resning få någon ändring i frågan, då tillgriper man utomrättsliga medel, och då går man fram på vägar, som enligt min mening icke kunna anses tillåtliga, då ställer man till folkmöten, där man börjar med sprittande jazzmusik och slutar med »Leendets land», och där emellan står man och uttalar förkastelse över högsta domstolen och domstolsväsendet i vårt land. Då sätter man i gång en tidningskampanj, till vilken man hittills inte sett motsvarighet i detta land. Jag kan förstå, att en människa, som anser sig oskyldigt dömd, arbetar för att bli frikänd, för att få upprättelse. Det är naturligt. Men även den människa, som anser sig vara oskyldigt dömd, måste komma ihåg, att den icke får tillgripa vilka medel som helst, när det gäller att vinna den upprättelse som vederbörande tror sig ha rätt till. Det är inte tillåtet i vårt land att använda vilka vägar som helst. Man har av denna enskilda sak, av detta rättsfall blåst upp en kampanj mot hela vår rättsskipning. Man har tagit detta mål till intäkt för att det är något ruttet, något galet i vår rättsskipande verksamhet, och man har åberopat detta fall och sökt med ljus och lykta efter andra fall för att påvisa hur illa ställt det är hos oss. Interpellanten förklarade, att han fått en mängd brev, där man talade om, hur många som blivit orättvist dömda. Det förvånar mig, att han inte fått flera brev, ty det tror jag, att man kan få av människorna här i landet. Människorna äro så beskaffade, att den, som fått sin talan ogillad på ett eller annat sätt av en domstol, mycket sällan ansett, att den dom som är fälld över honom är objektivt riktig. Jag tror, att herr Nyblom skulle kunna samla en massa sådana brev, som skulle uttala misstroende mot domstolarna, men, herr Nyblom, det är inte bevis för att det är något galet med rättsskipningen i landet. Interpellanten har gjort gällande med skärpa att förtroendet för rättsskipningen är undergrävt eller i varje fall börjar vackla, och man antyder, att det blivit undergrävt eller börjat vackla på grund av den dom högsta domstolen fällt i detta fall. Men förtroendet för rättsskipningen har inte rubbats genom den dom högsta domstolen fällt i detta mål. Förtroendet för rättsskipningen har möjligen börjat vackla genom den hänsynslösa kampanj, som starka intressen, utrustade med stora resurser, satt i gång under den sista tiden. Det är inte högsta domstolens dom utan denna grundlösa kampanj, som kan sätta rättsskipningen i fara. Och jag tycker inte, att det är rent spel, då man först arbetar på alla sätt för att undergräva förtroendet till rättsskipningen och sedan springer till statsmakterna och säger: Var snäll återupprätta förtroendet för rättsskipningen! Det är inte så man handlar, om man har ett levande och starkt intresse för rättsskipningen. Man gagnar inte landet med sådana metoder. Man kanske tror sig gagna ett enskilt intresse, men man gör inte det heller i längden, och man gagnar ännu mindre det allmännas intresse genom en sådan kampanj. Jag tror, att hela denna kammare skulle kunna instämma i den maning justitieministern yttrade i slutet av sitt svar, en maning till dem, som engagerat sig så hårt mot domstolar-

Svar å interpellation. (Forts.)

na, en maning till självbesinning och självprövning, om de verkligen tro sig tjäna landets intresse med denna kampanj.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag vill endast anföra några korta lekmannareflexioner till den diskussion som förts. I vårt land utdömas tusentals straff årligen, därav fyra à fem hundra frihetsstraff. Det är helt naturligt, att bland dessa dömda finnas många, som enligt deras egen och kanske deras advokaters uppfattning blivit oskyldigt dömda. Detta är icke ägnat att förvåna, därför att människor ha i allmänhet mycket svårt att objektivt bedöma sina egna handlingar. Helt naturligt söka de intala sig själva och andra, att de haft andra uppsåt och motiv för sitt handlingssätt än det, som vid domens fällande ansetts föreligga. Om nu någon anser, att hans sak blivit orätt bedömd, kan man ju inte rikta någon anmärkning mot honom, om han med de medel, som stå honom till buds och lagen medger, söker vinna upprättelse. Men vad man måste på det starkaste reagera emot är, att personer söka skaffa sig sin förmenta rätt med användande av metoder, som hittills, dess bättre, varit okända i vårt land. Jag tänker därvid icke blott på det sätt, varpå denna sak vid upprepade tillfällen förts inför den svenska riksdagen, utan jag tänker framför allt på det sätt, varpå den diskuterats i den svenska pressen. Man har systematiskt sökt nedsvärta och misstänkliggöra den svenska rättsskipningen och dess utövare. Man har icke dragit sig för att utsprida de mest fantastiska och grundlösa historier även om deras privata förhållanden. Jag hänvisar till en för någon tid sedan utkommen bok, som jag tror i detta avseende slår alla rekord i vårt land. Något av det mest beklämmande i denna sak är, att man under sken av omsorg om det svenska rättsväsendet satt i gång en kampanj, som uppenbarligen är inspirerad icke uteslutande av nitälskan om rättsvården. Jag föreställer mig, att professor Lundstedt vid mer än ett tillfälle under de senaste månaderna och veckorna har haft anledning att göra den reflexionen, att han frambesvurit en storm, som han nu har svårt att behärska, att hans medhjälpare i pressen gått vida längre än vad han själv anser vara förenligt med den saks intresse, som han tror sig tjäna. Det vore välgörande, om han ville här öppet och klart säga ifrån detta och därmed göra slut på en kampanj, som inte kan göra något gagn för den sak han tror sig tjäna, men som kommer stor skada åstad, något som jag hoppas och tror att herr Lundstedt själv icke velat åstadkomma med sina åtgärder.

Det har ansetts vara en stor tillgång för vårt demokratiska land, att här råder en praktiskt taget oinskränkt tryckfrihet. En sådan ordning förutsätter emellertid, att pressens män känna sitt ansvar. Skulle metoder av det slag jag här antytt bli vanliga i svensk press, måste den frågan tränga sig fram, om vår tryckfrihet kan i fortsättningen få stå obeskuren. Man bör med hänsyn till händelserna ute i världen i våra dagar mer än någonsin slå vakt om de grundvalar, på vilka vårt demokratiska samhälle vilar. En av dessa och kanske inte den minst viktiga av dem är försvaret för rättsskipningen. Ha de personer och de tidningsorgan, som nu med stora ord och tvärsäkra påståenden gå i elden för den dömde och därvid uteslutande påstå sig föra rättens talan, ha de gjort klart för sig de konsekvenser en sådan kampanj, som de föra, kan medföra? Ha de gjort klart för sig vilket ansvar de taga på sig? Det kan komma en dag, då de få bittert ångra, att de medverkat i en kampanj, vars resultat kan bli, att den svenska pressens yttrande- och handlingsfrihet begränsas och att förtroendet för vår rättsvård och rättsskipning äventyras. Det är icke så, herr Lundstedt, att vi, som här stå på annan ståndpunkt än den han intagit, visa liknöjdhet för det rättsfall som här berörts. Jag tror mig våga påstå, att många med mig, som i detta fall representera den sven-

Svar å interpellation. (Forts.)
ska pressen, ha många gånger under de gångna månaderna med bävan och oro frågat sig: Vad är sanning, finns det någon möjlighet att här döljer sig något bakom, som vi icke ha någon aning om? Vi ha försökt efter bästa förstånd och samvete bilda oss en uppfattning, och därvid ha vi inte kunnat komma till annan övertygelse än den, att ingenting inträffat, som varit ägnat att rubba förtroendet till den svenska rättsvården. Vi äro övertygade om att våra domstolar i fråga om oväld och skicklighet inte stå tillbaka för något annat lands.

Jag har, herr talman, känt ett behov av att här säga detta, och jag tror, att jag har bakom mig en ganska stor del av den svenska pressen.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Alla de i vårt land som äro måna om allmänhetens förtroende för vårt rättsväsende och att det inte skall rubbas, ha enligt min uppfattning all anledning att vara justitieministern uppriktigt tacksamma för hans svar, som sannerligen inte var så avfattat, att det behöver i något avseende bli föremål för olika tolkningar. Och minst av allt var det intetsägande. Jag tror också, att vi kunna vara honom tacksamma för det andra anförandet han här höll, vilket ställde saken i ytterligare belysning. Avgöranden i rättsfrågor i högsta domstolen äro ju grundade på den principen, att majoritetens i ett dömande kollegium mening blir den bestämmande. Det mål, som närmast givit anledning till den framställda interpellationen, är ju, som justitieministern riktigt anmärkt, svåröverskådligt och svårbedömligt. Det är i och för sig ingalunda märkvärdigt eller ovanligt, att omdömena kunna falla olika angående ett så beskaffat mål. Det förtjänar ju dock att märkas, att i föreliggande fall av de 13 olika justitieråd, som vid två olika tillfällen handlagt ärendet, endast en velat helt och hållet frikänna.

Vad som emellertid i verkligheten skapat den irritation, som man åtminstone påstår på sina håll ha gjort sig gällande, är den omständigheten, att den dömde själv och hans närmaste medhjälpare, när de inte ansett sig kunna gilla eller åtnöjas med den dom, som blivit i laga ordning fälld, använt metoder, som dess bättre äro enastående i detta land. Den dömde har, utom andra ytterst anmärkningsvärda metoder, använt sin bestämmanderätt över och äganderätt till en viss press för att söka frambesvärja den uppfattningen, att en rättskränkning begåtts och att rättssäkerheten vore i fara. Och den opinion, som han och hans medhjälpare sålunda frammanat, har sedan använts som argument i striden. Jag erinrar om vad justitieministern nyss nämnde, att högsta domstolen använt 20 sessionsdagar till föredragning av målet och 13 dagar till föredragning av resningsmålet. Det är uteslutet, att den stora allmänheten själv kan ha vare sig lust eller förmåga att i ett mål av så invecklad beskaffenhet bilda sig en egen uppfattning. När man här blott för några dagar sedan i den av den svarande ledda pressen talade om en kraftig folkmening eller en mäktigt växande opinion, är det sannerligen inte svårt att förstå, hur denna s. k. folkmening, som nog torde vara ganska begränsad, och denna opinion fabriceras. Jag erinrar om en liten karakteristisk episod, som illustrerar detta tillvägagångssätt. Professor Lundstedt anförde i en interpellation den 25 april 1935 ett långt citat ur en huvudstadstidning, som, för att använda hans egna ord vid tillfället, förde ett öppet språk till den dömdes favör. Herr Lundstedt nämnde icke tidningens namn. I verkligheten var det emellertid just en av de tidningar, som stodo under den dömdes inflytande. Jag har velat erinra om denna episod för att något belysa den teknik som användes, när man på detta sätt bollar fram och tillbaka med citat. Det kan också ha sitt intresse att peka på den hållning, som svarandens press intar gentemot den stora delen av den svenska pressen, som i detta avseende står helt fri och obunden. När denna fria press önskar betrakta frågan som avgjord genom

Svar å interpellation. (Forts.)

högsta domstolens avgörande vid två olika tillfällen och därför inte längre önskar befatta sig med densamma, föres ett våldsamt språk mot, som det heter, »tigarna», mot »den generade tystnaden» i den pressen o. s. v. Om däremot alldeles exceptionella omständigheter, såsom just i dessa dagar, ha tvingat denna fria press att på nytt säga ut sin mening, talas det om, att nu börjar presshetsen ånyo, nu går drevet igen o. s. v.

Jag uttalar mitt djupa beklagande och min oförbehållsamma häpnad över att man verkligen anser sig kunna tro, att man med dylika otillständiga medel gagnar den sak för vilken man kämpar. Till sist — och därmed slutar jag — ber jag att få helt och fullt understryka slutorden i justitieministerns interpellationssvar, vari han gav uttryck åt sin förhoppning, att vårt folks uppfattning om vår rättsodlings säkerhet och trygghet icke skall bestämmas av besinningslösa uttalanden.

Herr **Höglund:** Herr talman! Jag vill självfallet icke på minsta sätt rikta mig emot den tidigare fungerande talmannen, när han ansåg sig böra nedklubba ett par av talarna i denna debatt. Det vore kanske oriktigt att inför detta forum och i detta sammanhang söka föra någon diskussion om rättfärdigheten i dessa klubbslag. Men när klubban föll för herr Nyblom, kom jag att erinra mig ur vår riksdagshistoria en episod, som går omkring 300 år tillbaka i tiden. Det var en bonderepresentant på drottning Kristinas tid, som hade uppträtt mycket aggressivt i en viss fråga. Detta hade förargat de höga herrarna i adelsståndet, som vände sig till drottningen med en hemställan om, att hon ville skarpt näpsa denne bonde. Drottning Kristina avböjde emellertid förslaget med den klassiska motiveringen, att på en fri riksdag borde man få fritt framlägga sina skäl. Jag tror, herr talman, att den svenska riksdagen icke bör känna sig vara i en ofriare ställning nu än den var för 300 år sedan på drottning Kristinas tid. Jag tror också, att om en svensk bonderepresentant här i kammaren fritt utvecklar sina skäl i en viss fråga på saklig grundval, vi alla må bäst av att tillåta honom göra detta. Varken högsta domstolens auktoritet eller andra kammarens auktoritet har något att vinna på att han inte får lov att göra detta. Så som detta spörsmål har fångat det allmänna intresset, och så som diskussionen här har kommit att röra sig omkring vissa konkreta ting, kan ju en interpellation sådan som den föreliggande inte gärna besvaras eller bli fruktbargörande, om man inte, i viss mån åtminstone, får ge sig in på saker, som möjligen genom en hårdragen tolkning av vissa grundlagsbestämmelser inte här borde bli föremål för diskussion. Själv skall jag försöka, herr talman, att inte allt för mycket pröva tålamodet hos den, som här för klubban.

Jag vill inledningsvis uttala mitt beklagande av att herr justitieministern inte kunnat ställa i utsikt en snabbare lösning av frågan om införande av ett resningsinstitut än som skett i svaret på interpellationen. Justitieministern anförde i sitt sista yttrande skäl, som man måste erkänna äro plausibla, såvitt man kan förstå vid ett hastigt bedömande, nämligen att detta problem hänger intimt samman med högsta domstolens omorganisation, och att det måhända inte är möjligt att bryta ut frågan ur sitt sammanhang för att få fram den till en tidigare behandling. Förstår jag hans svar rätt, skulle det knappast vara troligt, att Kungl. Maj:t inför nästa riksdag kan förebringa ett förslag i fråga om resningsinstitutet. Detta är, säger jag — även om objektiva skäl tvinga därtill — ytterligt beklagligt, emedan man måste förutse, att hela denna för vårt land och även för riksdagen pinsamma diskussion sålunda kan komma att fortfara under en ganska lång tidsperiod, innan man kan komma därhän, att saken om möjligt blir föremål för förnyad prövning.

Svar å interpellation. (Forts.)

Jag måste i detta sammanhang rikta mig emot herr Anderson i Norrköping liksom också emot den siste ärade talaren, vilka båda med mycken patos framhöllo, att den agitation och den verksamhet, som förekommit på sina håll i pressen, med nedsättande omdömen om högsta domstolen för dess utslag i ett här omnämnt fall, skulle kunna komma att medföra rent utav, att man finge införa nya bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, som hindrade framförandet av en dylik kritik. Jag tror, att det dummaste man kan göra i detta läge är att komma med sådana hotelser. Å ena sidan vill man sålunda hindra eller i vart fall icke påskynda utvecklingen därhän att en dom av högsta domstolen skall kunna bli, i vissa särskilda fall, föremål för resning, å andra sidan sätter man i fråga, om man inte skall lagstifta för att förhindra den allmänna meningens dom över högsta domstolen. Jag tror, att varken högsta domstolen eller utvecklingen tjänar på att man i denna diskussion kommer med sådana försök till restriktioner. Här står uppfattning emot uppfattning, och ingen kan bestrida, att vardera uppfattningen om en viss utgång av ett i högsta domstolen avdömt speciellt mål har starka skäl för sig, ehuru säkerligen flertalet av kammarens ledamöter icke är redo att säga, vilken uppfattning man anser vara den riktiga. Men när läget är så pass invecklat och så pass svårbedömbart som även talarna ifrån den motsatte sidan erkänt, skall man inte försöka komma med tvångsåtgärder för att förhindra en diskussion i ärendet.

Jag måste även rikta ett ord mot herr justitieministern, som i sitt anförande betonade, att i det påtalade fallet gällde det en man i hög social ställning, som hade vissa möjligheter att mobilisera ett starkt försvar för sin sak, men att han skulle ha känt det mera tilltalande, om det här hade gällt en fattig människa, som hade lidit skada. Då skulle han nämligen mera ha kunnat förstå, att en sådan här stark opinionsrörelse kunde komma i gång. Detta var väl åtminstone tankegången i justitieministerns yttrande, som jag inte här har ordagrant till hands. Jag erkänner, att det låg något rörande i ett sådant resonemang. Det rörde mitt hjärta, där det finns kvar något litet av klasskampens eld, när jag hörde, att det skulle vara särskilt de fattiga som det gällde att försvara, och att man inte kunde omfatta en sådan här sak med samma lidelse, när det gällde en person i hög social ställning. Jag tror emellertid icke, att denna agitation kan hålla streck, och då allra minst för en regering, som strävar att realisera likhetens och folkhemmets idé. Detta påminner alltför mycket om det resonemang, som vi hört vid ett föregående tillfälle från kommunistiskt håll, och som man även hör under hand, nämligen att eftersom det rör en kapitalist har man intet intresse av att blanda sig i saken. Nu tror jag för min del, att den fattige, om vi med det begreppet innefatta arbetarklassen i vårt land, inte har något intresse av att en rik person oskyldigt dömes till fängelse. Den har icke något intresse av att ställa sig likgiltig för hur det går i en sådan sak. Det är väl tvärtom så att om, jag säger om, en högt socialt ställd person kan bli orättfärdigt dömd till straffarbete, det torde förefinnas ännu större risker för att den fattige i samhället kan bli orättvist dömd till straffarbete, ty den fattiges ställning och möjlighet att försvara sig mot orättfärdiga domar äro mycket mindre. Jag kan erinra om, att det inte är så förfärligt många år sedan en person, som i historien mest är känd under namnet Smed-Emil, blev under uppseendeväckande förhållanden berövad en del av eller kanske hela sin egendom. Det fanns ingen annan möjlighet för honom att fullfölja sin talan för att få rättvisa, vilket han ju inte fick, än den att den tidning jag företräder öppnade en insamling för ändamålet. Det är emellertid icke sagt, att man alltid kan göra insamlingar till fattiga människor, som behöva juridisk hjälp. Det är icke

Svar å interpellation. (Forts.)

så i verkligheten, herr statsråd, att så fort det gäller en fattig människa alla träda till och vilja hjälpa honom. Även för honom kostar det merendels mycket pengar att kunna genom en process tillkämpa sig sin lagliga rätt.

Jag tar emellertid med tillfredsställelse fasta på vad justitieministern här klart yttrade, nämligen att han icke uttalat sig om, huruvida ifrågavarande dom är riktig eller oriktig. Jag tror, att det är av vikt att fastslå, att landets justitieminister gjort ett sådant uttalande, då man dels på grund av att föregående yttranden varit oklara, vilket också interpellanten anspelar på, och dels på grund av att det svar, som avgivits i dag, om man icke läser det rätt, lätt nog kan få den uppfattningen, att dessa uttalanden kunna tas till intäkt för att justitieministern med sin höga auktoritet skulle vilja täcka den omstridda domen.

Jag skulle för min del inte ha begärt ordet i denna sak, om jag inte föranletts därtill av några uttalanden under diskussionen och av ett yttrande i slutet av justitieministerns svaromål, däri han manade vårt folk att inte låta sin uppfattning bestämmas av »besinningslösa uttalanden» i denna sak. Dessa slutord kunna möjligen hänföras till de första orden i samma stycke: »Till slut tillåter jag mig rikta en hemställan till dem, vilka i pressdiskussionen mot rättsskipningens handhavande alldeles speciellt i ett visst av interpellanten angivet mål riktat anmärkningar, vilka enligt interpellanten väckt djup oro och medfört fara för att inom vida kretsar av vårt folk tilltron till säkerheten och objektiviteten inom rättsvården kommer att vackla.» Så generellt som herr statsrådet här uttryckt sig i dessa slutord befarar jag, att hans ord av välvilligare uttolkare kunna komma att utläggas mot den del av pressen, som överhuvud taget uti detta ärende framställt några kritiska anmärkningar eller företrätt, låt mig säga, eftersom jag har ordet här, samma uppfattning som jag har haft i denna sak. Jag finner det därför påkallat att, med hänsyn även till andra yttranden i denna diskussion om hur pressen ställt sig härvidlag, anföra några citat ur vederhäftiga och ansvarsmedvetna tidningar om vad som sagts från den sidan jag företräder. Till dessa tidningar vågar jag, herr statsråd, räkna även den jag har äran redigera, nämligen tidningen Socialdemokraten. Äras alltså den som äras bör, tidningen Socialdemokraten! Jag skall göra ett kort citat, som emellertid kan sägas i sig innefatta den kritik, som framförts i den tidning jag själv representerar vid några tillfällen på ledareavdelningen. Jag markerar, att det citat jag här anför är skrivet i början av april, sedan professor Lundstedt publicerat sin senaste skrift i ämnet, och att det är första gången jag själv offentligen uttalade att jag ansåg, att herr Lundstedt även i sak hade rätt. Tidigare hade jag begränsat mig till att kräva en resning av domen i fråga. Jag vill tillägga att vad jag här citerar på sitt sätt också är en polemik mot vissa uttalanden, som fallit i denna debatt. Jag skrev sålunda i denna artikel följande: »Att högsta domstolen kan begå misstag är icke uteslutet. Man behöver icke gå tillbaka till den politiska processen 1916, då åtminstone en av de anklagade, Ivan Oljelund — de övriga skola vi ej tala om i detta sammanhang — föll offer för en klar och ostridig justitieförbrytelse. Men vi nämna fallen Mannby och Olsson i Östmark; den sistnämnde avtjänade oskyldig fem års straffarbete. Det finns sakkunniga, som även bestrida andra domars laglighet. Någon ofelbarhet kan sålunda erfarenhetsmässigt icke tillerkännas högsta domstolen. Men det värsta är icke, om den begår fel. Det värsta är, om detta fel icke kan rättas sedan det påvisats, och om domstolens auktoritet till varje pris skall upprätthållas, även till det pris, som innebär straffarbete för oskyldiga. Den svenska demokratien har alltför stor benägenhet att solidarisera sig med byråkratien, och den är själv ganska inmängd med byråkratiska element av

Svar å interpellation. (Forts.)
stort inflytande. Därför är det ingen lätt sak att ge sig i kamp med rättsbyråkratien, kanske den starkaste av all byråkrati. Men det kan icke hjälpas. Högbroforsmålet visar, att det icke är väl beställt i vårt rättsväsende, och då är det en bjudande nödvändighet att den kampen föres vidare.»

Vad som här särskilt tryckes på är frågan om själva resningsinstitutet och nödvändigheten av att få fram normer för en prövning, undantagsvis, av mycket omstridda domar i högsta domstolen. Detta uttalande är även ett starkt markerande av det oriktiga i att söka omge högsta domstolen med en sådan nimbus som att det överhuvud taget inte kan tänkas, att den kan fälla en felaktig dom.

Det är en omständighet, som jag inte skulle ha berört, om inte herr Anderson i Norrköping varit inne på vissa händelser under de senaste dagarna. Jag måste dock konstatera, att vissa mystiska händelser omkring en ganska framskjuten juridisk personlighet ingalunda ha varit ägnade att i allmänhetens ögon stärka det anseende, som vårt högsta rättsväsende bör inneha.

Det är emellertid icke blott Socialdemokraten och en hel del andra socialdemokratiska tidningar som givit uttryck åt den uppfattning, jag här omnämnt. Det är även en stor del vederhäftiga och ansedda tidningar av annan politisk färg som gjort detsamma. Jag skall, herr talman, endast citera ett par korta uttalanden. Det ena är ur Göteborgs Handelstidning för blott någon vecka sedan, där en penna, som efter allt att döma är redaktörens egen, professor Segerstedts, skriver bland annat följande: »På det hela taget är historien om Högbroforsmålet mycket olycklig. Den har faktiskt rubbat allmänhetens tilltro till den svenska rättsskipningen. Det kommer att taga år, innan den skadan botas. Det finns få olyckor jämförliga med den att tilltron till domstolarnas oåtkomlighet för opinionens vindkast rubbas.» Göteborgs Handelstidning representerar kanske närmast sin egen redaktör, av stor personlig auktoritet. Politiskt sett står den ju annars folkpartiet nära. En annan av folkpartiets tidningar i Göteborg, nämligen Morgontidningen, innehöll också för en vecka sedan en artikel, där det bland annat heter om denna sak: »Resning hade varit på sin plats framför allt därför att det hade varit enda vägen att begränsa det onda, som från denna sjuka punkt håller på att sprida sig till förhållandet mellan juristbyråkratien och allmänheten i dess helhet.» Sedan Morgontidningen påpekat, hur svårt det nu är att finna någon väg ur denna tilltrasslade juridiska situation, säger tidningen bland annat: »Däråt återstår måhända endast en sak att göra, att nästa år välja en J. O. med vaket sinne för förhållandet mellan allmänheten och rättsvården och med vilja att så långt hans befogenheter medge söka återföra det till en sundare bas.»

Jag skall inte trötta med flera citat. Jag vill således bara framhålla, att dessa uttalanden i en stor del av pressen inte gärna kunna falla under den karakteristik, som finns i slutorden i herr statsrådets yttrande om besinningslösa uttalanden. Detta är uttalanden som fällts först efter mycket lång besinning och först under de senaste veckorna efter den föregående diskussionen i pressen, efter de broschyrer och motskrifter, som utkommit i saken, och sedan vederbörande utan tvivel noga tänkt sig före, innan de inför offentligheten framträtt med ett ställningstagande. Ty det är alldeles påtagligt, att en redaktör med ansvarskänsla — och jag tror vi kunna säga om lejonparten av den svenska pressen, att den står så högt, att dess redaktörer få tillerkännas egenskapen att äga ansvarskänsla för vad de skriva i så viktiga ting som dessa — inte skriver någon sådant utan att noga ha övervägt saken och skaffat sig en verklig övertygelse och därför icke trampar i klaveret på något besinningslöst sätt.

Svar å interpellation. (Forts.)

Nu faller det mig icke in att förutsätta, att herr justitieministern avsett sådana här uttalanden. Kanske begränsar sig hans uttalande till en eller två tidningar. Jag kan icke bedöma detta. Det kan hända att det fällts överord av ett eller annat slag på något håll i pressdiskussionen i denna sak. Det är ganska meningslöst att, som herr Anderson i Norrköping gjorde, dra in i debatten boken »Kreuger kommer tillbaka», eller vad den nu heter. Vad tjänar det till att peka på det som rör sig i periferien i denna diskussion och de metoder som här använts, något som i vart fall ingen riksdagsman vill ta ansvaret för eller ha det ringaste med att göra. Det kan mycket väl hända, att här kommit till synes sådana metoder, som vi allesamman, om vi granskade dem, skulle ogilla. Men det är icke ett avgörande skäl i själva sakfrågan eller frågan om huruvida vi böra forcera fram ett resningsinstitut eller ej. Men vi skulle anse det behjärtansvärt, om herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet möjligen kunde göra något för att bringa till en förnuftig lösning denna mycket otrevliga sak, som är otrevlig icke bara för den man, som enligt sin egen mening drabbats av en orättvis dom, utan också otrevlig för hela vårt rättsväsende och allmänheten. Det är mycket säkert, det kan man utgå ifrån, att diskussionen ingalunda kommer att avstanna, och att den opinion, som finns, icke kommer att känna sig nöjd med blott tomma diskussioner, eller att man, såsom det skett i stor utsträckning i fråga om professor Lundstedts senaste inlaga, helt enkelt tystat ned den och lämnat densamma obesvarad, då den tydligen icke kunnat besvaras av dem, som skulle vara bäst rustade på den andra sidan att göra det — man tänkte sig förmodligen, att kritiken komme så småningom att tystna. Jag tror icke att en sådan taktik kommer att lyckas. Den opinion, som jag själv är med om, anser nämligen, att här står kampen mellan rätt och rättsbyråkrati, och vi hoppas i alla fall på att det i längden skall bli rätten, som i den kampen avgår med segern.

Herr **Olovson:** Herr talman! I rak motsats till herr Höglund har jag den uppfattningen, att här står icke en strid mellan rätt och rättsbyråkrati, utan här står en strid mellan andra krafter, av vilka jag icke vill nämna den ena vid namn. Jag har naturligtvis icke begärt ordet för att på något som helst sätt fälla ett omdöme om den juridiska bärigheten i den dom, varom här är fråga, utan uteslutande därför, att det skulle bli ett tillfälle för mig att reagera mot de metoder, som man använder och använt sig av i strävandena att för enskild mans skull nedsvärta det svenska rättsväsendet. Här sätter man samhällets väl på spel för en viss enskild mans mål, fastän man icke ens vet, om det målet är värt att vinna.

Jag har också begärt ordet för att bereda mig själv den tillfredsställelsen att få säga interpellanten, att jag aldrig kan bibringas den uppfattningen, att denna interpellation är förestavad av någon rättslidelse. Det kan synas vara hårt sagt, men det är avsett att vara det.

Beträffande rättsväsendet få vi säga oss, att alla människor äro behäftade med fel och brister, så ock när det gäller det svenska rättsväsendet. Det förutsättes också, att en domstol kan fälla en felaktig dom, och det är därför, som vi ha de tre instanserna — underrätter, hovrätter och högsta domstolen — där de efter varandra få pröva, den ena den andras utslag. I och för sig är det icke så märkvärdigt, om en domstol träffar ett felaktigt avgörande, men den största garantien för att en dom är enligt lag får väl anses ligga däri, att alla tre instanserna kommit till samma resultat.

Då jag icke är jurist utan i högsta grad lekman, skall jag icke försöka att bedöma den juridiska sidan av saken. Här har man emellertid åberopat vad olika tidningar sagt. Herr Höglund citerade dem, eller, rättare sagt, valda

Svar å interpellation. (Forts.)
stycken ur valda tidningar, och han menade, att dessa tidningsredaktörer handla under ansvar. Den mängd tidningar, som skriva på annat sätt, torde väl också få tillerkännas någon ansvarskänsla. Jag kan räkna mig bland dem, som skriva annorlunda. Utan att citera kan jag referera. Jag har hävdat den meningen — och jag har fått det intrycket, att jag här talar på en mycket utbredd opinions vägnar — att denna handling eller dessa handlingar, som varit under domstolarnas bedömande, äro straff*värda.* Däremot har jag icke yttrat mig om, huruvida den handlingen eller dessa handlingar varit straff*bara* enligt lag. Men när det nu är så, att en handling, som anses vara straffvärd, av domstolarna i alla instanser betraktats och bedömes jämväl såsom straffbar, finns enligt min mening ingen som helst anledning att ge uttryck för klagomål och bekymmer. Den meningen har jag givit offentlighet åt i den tidning, jag har äran redigera, och samma mening har ett stort antal tidningar i landet givit uttryck åt. Om handlingen icke varit straffbar, när den dock ansetts vara straffvärd, då skulle det funnits anledning till oro i landet. Då hade det funnits anledning att interpellationsvägen begära en lagändring för att få straffvärda handlingar även förklarade straffbara, och en sådan interpellation skulle jag ha betraktat såsom uttryck för rättslidelse. Tilltron till rättsvården har på intet sätt rubbats av domen i Högbroforsmålet, och någon oro förmärktes icke heller, när det utslaget föll, men med uppoffring av tydligen betydande belopp lyckades man slutligen få i gång en opinionsrörelse för att skapa den oro, som man ville begagna sig av. När interpellanten klagar över denna oro, då låter det icke såsom ett uttryck för en ärlig mening, ty när man är rädd för oron omkring Högbroforsmålet, skall man väl icke begagna riksdagens andra kammare för att skapa fram en sådan oro. De metoder, som här kommit till användning, ha förut berörts. Jag erinrar om den mest nattsvarta nidskrift, som någonsin blivit tryckt på svenska språket. Jag erinrar om återköpet av två stora tidningar, och jag erinrar om tilldragelser, som offentligen blivit betecknade såsom provokation. Här säger nu herr Höglund, att sådant skall man icke syssla med här. Jo, herr Höglund, det skall man. Jag betraktar interpellationen såsom en fortsättning på en kampanj, där man jämväl begagnat sig av sådana metoder, och det anser jag vara andra kammaren ovärdigt.

Det har sagts i den offentliga diskussionen, att demokratien råkat i fara på grund av denna dom i Högbroforsmålet. Jag tillåter mig hävda den meningen, att demokratien icke kan taga skada av en sådan dom. Däremot skulle det vara en dödsstöt mot demokratien, om det här i landet skulle kunna sägas, att straffvärda handlingar icke bli bestraffade.

Herr **Nyblom:** Herr talman! Herr Olovson tog i mycket hårt. Han representerar här den ena uppfattningen i denna fråga. Det finns andra, som företräda en motsatt uppfattning. Om vi taga honom såsom den yttersta exponenten för dem, som hysa den uppfattningen, att Högbroforsdomen är riktig, kunna vi ställa honom mot en annan, som är lika extrem i åsikter och uttalanden. Då få vi fram i koncentrerad form en bild av den stora diskussion, som här rullats upp. Vi ha sett och iakttagit den oro, som denna diskussion väckt hos många medborgare, och man har frågat sig: vad skall det bli av detta? Det är icke rätt, såsom herr Bergquist vill göra gällande, när han till mig riktade en särskild fråga. Han sade ungefär detta: Här ha ni frambesvurit en opinionsstorm, och sedan springer ni till riksdagen med en interpellation. Jag har, herr Bergquist, icke varit med om att frambesvärja någon opinionsstorm i landet. Jag har i den tidning i Hudiksvall, som jag är redaktör för, icke skrivit ett ord om denna sak. Jag har icke alls på något sätt allierat mig med tidningsintressen

Svar å interpellation. (Forts.)

av det ena eller andra slaget, som gjort uttalanden i denna sak. Jag står fri, men jag har sagt, att det är för det svenska rättsväsendet och för den svenska rättsskipningen angeläget, att man tar hänsyn till de skador, som kunna uppstå, då det uppstår en sådan debatt om detta mål och domen däri såsom i detta fall skett, och man icke ingriper för att söka ställa till rätta. Jag har icke velat intaga någon bestämd ståndpunkt. Jag har i mitt första anförande uttalat, att jag varken kan eller vill bedöma, vad som är rätt eller orätt, men jag har vädjat till dem, som makten hava, att försöka ordna det så, att icke rättsväsendet lider en allvarlig skada på grund av det som inträffat. Alla äro väl av den uppfattningen, att vad som förekommit i dessa dagar är farligt för rättsväsendet. Pressdiskussionen kring en viss person i framskjuten ställning inom vårt rättsväsen inger betänkligheter. Bör denna sak icke prövas? Jag vet icke vad som är rätt eller orätt, men det svenska rättsväsendet kan komma att lida skada, om man icke ingriper i tid.

Herr Olovson må gärna beskylla mig för både det ena och det andra. Jag vill icke beskylla herr Olovson för någonting. Herr Olovsons uppfattning i sak respekterar jag, men jag begär också respekt för min uppfattning, ty i en sann demokrati, där det råder riktiga former, bör man respektera varandras uppfattning och icke komma med så insinuanta framställningar, som herr Olovson gjort. Vi ha rätt var och en att hysa vår mening och hävda den. Jag kommer att göra det, oberoende av om det skulle vara ett helt koppel av mäktiga herrar, som skulle vilja anfalla mig för den saken. Jag har i detta fall den verkliga rättslidelsen, herr Olovson! Jag vill, att den svenska rätten skall vårdas och bevaras från skador. Jag erinrar ännu en gång om det, varmed jag slutade mitt första anförande, nämligen att jag tagit detta steg med min interpellation i känslan av att diskussionen om rättsväsendet och rättsskipningens handhavande tagit sådana former, att ett ingripande från justitieministerns sida vore oundgängligen nödvändigt både för att bringa klarhet i föreliggande situation och för att erhålla ett bestämt besked om huruvida en reform av resningsinstitutet inom den närmaste framtiden vore att förvänta. Jag har med tacksamhet och tillfredsställelse noterat till kammarens protokoll, att herr justitieministern lovat att inom kort tid för riksdagen framlägga förslag rörande en reform av resningsinstitutet. Den tacksamheten noterade icke herr Bergquist. Han lyssnade icke till mig, utan han ville i varje fall lägga sitt anförande så, att han på något sätt kunde komma åt mig. Jag vet med mig, att jag uppträtt på ett sådant sätt, att jag med öppen panna kan träda ut och försvara min ställning. Jag har ingenting att förebrå mig.

Herr **Lundstedt:** Herr talman! Jag skall yttra mig synnerligen kortfattat. Jag kan väsentligen hänvisa till det utredande anförande, som hölls av herr Höglund och som har gjort det överflödigt för mig själv att framställa vissa repliker. Jag vill emellertid säga, att situationen är ganska egendomlig. På den ena sidan kan man komma med ganska kraftiga anklagelser, men om man på den andra sidan, dit jag då räknar mig, skall försvara sig, råkar man i konflikt med regeringsformens 90 § och blir nedklubbad. Det är alldeles omöjligt för mig att vederlägga hela herr Bergquists framställning utan att gå in på saker, i fråga om vilka grundlagen kan tolkas så, att man icke här får diskutera dem.

Jag skall emellertid taga upp ett par punkter i herr Bergquists anförande. Han hånade mig, därför att jag skulle ha satt mitt vetenskapliga namn i pant. Jag kan icke komma ihåg, när jag gjorde det. Det är i alla fall ganska länge sedan, men det har sagts så många gånger, att jag väl måste ha gjort det, eftersom jag icke kan komma ihåg, att det skett. Säkerligen har jag dock aldrig

Svar å interpellation. (Forts.)
sagt, hur mycket den panten var värd. Jag har aldrig sagt, om den var högvärdig eller mindervärdig. Om jag emellertid satt mitt namn i pant för den växel, som då utfärdades, har jag då icke rätt att säga, att jag nu också har infriat skulden, vare sig panten var hög eller låg. Ingen har *sakligt* kunnat antasta mig för de meningar, bakom vilka jag satte mitt vetenskapliga namn i pant. I varje fall är denna sålunda ograverad.

Vidare fann herr Bergquist det vara upprörande ja otillständigt, att jag hade sagt, att det icke fanns några rättsliga garantier — han betonade icke ordet rättsliga, vilket jag emellertid gjort mycket energiskt — för att högsta domstolen hade läst vissa handlingar. Situationen är den, att den formella garanti, som här kan anses ha rättslig karaktär, är att det framgår av *promemorian*, att en handling har kommit till domstolens kännedom. Men ifrågavarande handlingar finnas icke på något sätt antydda i promemorian! Nu ha icke heller högsta domstolens ledamöter påstått, att de ha läst dessa handlingar, men jag säger, att även om de påstå, att de ha läst dem, så innebär icke detta påstående någon rättslig garanti. Detta har jag offentligen uttalat dels muntligt, dels i skrift. Det har ansetts vara en oerhörd kränkning av högsta domstolen. Vad jag sagt är dock ingenting annat, än att moralen icke stiger med rangskalan. Vad det här är fråga om är endast sanningskärleken. Vad jag sagt är sålunda detta, att sanningskärleken icke i princip är större hos den främste än hos den lägste i samhället. Det är en sats, angående vars ofrånkomlighet var och en borde kunna övertyga sig.

Vidare skulle jag ha ställt till med folkmöten. Är detta ett folkmöte? Jag har talat inför många människor många gånger, men jag har aldrig i mitt liv ställt till med något folkmöte. Däremot har jag talat på vissa folkmöten, majmöten och sådant. I det fall, som här åsyftas av herr Bergquist, vilket väl skall vara Auditoriummötet, hade jag blivit inbjuden att hålla ett föredrag i det ämne, som vi nu ständigt tangera, vilken inbjudan hade utställts av en mängd vetenskapsmän. Jazzmusiken och »Leendets land» och allt vad herr Bergquist talade om kunde jag icke det allra minsta rå för och hade icke något som helst därmed att göra. Jag höll ett anförande, och i det anförandet sades icke ett ord, som icke sedan stått i tryck. Ehuru det är många månader sedan dess, har man icke kunnat sakligt angripa det. Under dessa omständigheter kan man icke ha ett sakligt intresse för ämnet, när man strör omkring sig med alla dessa glosor och förolämpningar, bl. a. att jag här mera vore folkmötesagitatorn än vetenskapsmannen.

Om det icke toge så lång tid, skulle jag gärna tillmötesgå herr Anderson i Norrköping med att ange min inställning till pressen i denna sak. Jag hänvisar där till vad herr Höglund anförde.

Jag vill till slut, herr talman, passa på att något vidröra ett uttalande av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, ett uttalande som jag icke hann beröra under min tvåminutersreplik förra gången. Han sade, och det har påpekats ofta i agitationen, att om det nu är så, att här har gjorts något orätt, skulle det väl vara vad man kallar ett justitiemord, och man borde då jämföra detta med dylika i utlandet. Innebörden av detta uttalande var väl den, att vad som här förekommit kan icke på något sätt sättas i paritet med sådana justitiemord, varom vi hört talas från utlandet. Ja, jag tror nog, att man kan diskutera den saken. Jag ber er alla beakta, att intresset numera icke rimligen för den, som bryr sig om att sätta sig in i saken, kan kretsa kring en enskild man. Det är här något helt annat, som står i förgrunden, nämligen att den svenska byråkratien synes slå allt starkare och starkare vakt omkring försöket att *förkväva sanningen* i denna sak. Detta är enligt min mening vad som nu står i förgrunden. Det är detta, som är det allvarliga. Jag tror icke,

Svar å interpellation. (Forts.)

att man skall kunna peka på ett rättsfall från utlandet, där motsvarande företeelser ha mera markant framträtt än som skett i detta fall från vårt land. Det må emellertid vara hur som helst med den jämförelsen. Enligt min mening, och det har varit ledmotivet för mig både i mina anföranden här i riksdagen och i hela mitt arbete i denna angelägenhet, finns det intet mer angeläget i en demokrati än att söka skaffa största möjliga garantier för att personer icke dömas oskyldiga och för att, därest de dömas oskyldiga, de likväl skola kunna vinna sin fullständiga rehabilitering.

Herr **Bagge:** Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att beklaga, att herr Höglund har dragit in herr andre vice talmannens sätt att leda förhandlingarna i debatten. Det bruka vi ju icke göra i kamrarna, även när man kan ha en annan mening än talmannen om det ena eller det andra. Det har ansetts icke vara gentlemannamässigt att så göra, eftersom ju talmannen uppenbarligen icke kan ingå i svaromål. Det kan icke heller anses vara klokt, eftersom ett undergrävande av talmannens auktoritet indirekt också träffar kammaren.

För min del skall jag icke följa herr Höglunds dåliga exempel och ange min personliga uppfattning i denna sak.

Herr **Höglund** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag vill endast erinra om att jag uttryckligen betonade, att jag icke klandrade den fungerande talmannen. Jag saknar befogenhet att göra det och anser det olämpligt att göra det. Jag uttalade emellertid en principiell uppfattning om yttrandefriheten i kammaren, och det anser jag icke alls på något sätt innebära vare sig att lasta den fungerande talmannen eller att bryta mot gängse praxis i detta fall.

Härefter yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag hade icke haft för avsikt att blanda mig i diskussionen, men herr Höglund gjorde en apostrofering, som jag finner det vara skäl att bemöta. Redan då vi tidigare behandlade Kreugerfrågan här i riksdagen, hade jag tillfälle att taga avstånd från herr Höglunds försök att uttolka min uppfattning i denna sak på ett visst sätt. Han sade, att för herr Hagberg i Luleå och för kommunisterna är det tydligen avgörande, att den dömde är kapitalist. Jag sade, att detta innebar en feltolkning. Jag har icke alls från det förhållandet, att Kreuger är kapitalist, tagit ställning i fråga om den dom, som har fällts. Herr Höglund hörde mig också avgiva denna förklaring.

Nu kan det ju vara en tämligen underordnad sak för mig personligen, om herr Höglund fortsätter att framställa min uppfattning på detta sätt, men när han gör det för att brännmärka en viss grupp i denna kammare, som har argumenterat emot den ståndpunkt, som herr Höglund själv företräder, då måste jag verkligen ånyo ta avstånd. Det är ju ändå en mer än vanligt beklämmande metod att gentemot justitieministern — jag vill icke på något som helst sätt uppträda som hans försvarsadvokat utan tar det endast som exempel — och gentemot andra, som företräda en annan uppfattning än som motsvarar herr Höglunds, göra gällande, att de argumentera på ett sätt, som ungefärligen påminner om den kommunistiska ståndpunkten, nämligen att därför att Kreuger är kapitalist, anse de domen under alla förhållanden vara riktig. Jag vill understryka ännu en gång, att det är icke därför att Kreuger är kapitalist, som jag för min del tagit ställning på det sätt, som varit mig

Svar å interpellation. (Forts.)
möjligt i denna fråga, utan därför, att jag anser, att den dom, som fallit, har varit sakligt motiverad med hänsyn till vad som bringats i dagen.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om vad jag tidigare har sagt, nämligen att med namnet Kreuger är så mycken skadegörelse mot det svenska folket förknippad, att jag för min del, även om jag icke tror mig ha förmåga att kunna tränga in i sakens juridiskt-teoretiska spetsfundigheter, likväl anser, att det är ingen fara för att den dom, som har fällts, har varit för sträng.

När jag nu ändå tagit ordet, skall jag be att få ge ännu en synpunkt på denna fråga. De, som här tala för ett återupptagande av detta mål, säga sig företräda omsorgen om rättsvården i vårt land och säga sig vara besjälade av ett verkligt rättspatos. Man åberopar därvid en opinion, som har skapats. Denna opinion är väl dock om något ett exempel på vad man kan förmå med nuvarande industrialiserade propagandateknik. Jag skulle för min del vilja säga till vederbörande, att om man skulle lyckas upphäva den dom, som högsta domstolen har fastställt i fallet Kreuger, vore det en långt större skada för den svenska rättsvården än om Kreuger eventuellt till och med skulle ha blivit oskyldigt dömd. När folk i allmänhet betrakta Kreugerdomen, fästa de sig mindre vid de juridiska petitesserna men mera vid allmänna skadeverkningar, som ha åstadkommits under Kreugerepoken mot det svenska folket. De hysa den övertygelsen, att den dom, som fälldes i Kreugermålet, var en ringa repressalie, om jag får använda det uttrycket, för all den skada, som bringades genom Kreugerepoken och genom denna epoks huvudansvarige mot svenska folket.

Herr **Höglund:** Herr talman! Jag har här ingen möjlighet att verifiera herr Hagbergs uppgift om vad han yttrade vid ett föregående tillfälle, när vi diskuterade denna sak. Jag får naturligtvis taga för kontant vad han nu säger, att han aldrig avsett att yttra sig på det sätt, som jag påbördade honom. Det är dock karakteristiskt, att han likväl i slutet av sitt anförande nu hade en vändning, som i verkligheten innehåller samma tankegång, mot vilken jag riktade mig. Folk dömer endast, sade han, efter de allmänna skadeverkningar, som Kreugeraffären har medfört, och man tycker därför det kan vara rättvist, att den man, som på ett eller annat sätt var engagerad och råkat illa ut, blir dömd. Därför vore det värre, om domen upphävdes, även om den i och för sig icke skulle vara lagligen grundad. Jag kan icke finna annat än att herr Hagberg med ett sådant uttalande i själva verket bestyrker riktigheten i sak av vad jag i mitt föregående anförande angrep honom för.

Herr **Olsson** i Mellerud: Herr talman! Jag har under denna diskussion suttit och gjort ett par reflexioner, som jag skulle vilja ge uttryck åt. Interpellanten och med honom herr Höglund ha vid upprepade tillfällen gjort gällande, att vårt rättsväsende kommer att lida en obotlig skada, om ett ingripande i denna sak icke kommer till stånd. Jag förmodar, att med detta ingripande åsyftas åtgärder, avsedda att undanskaffa den dom, som det här är fråga om.

Nu frågar jag mig: huru reagerar lekmannen inför en sådan situation, och hur skulle svenske menige man reagera? I en rättsangelägenhet är det ju en mycket väsentlig sak att upprätthålla likhet inför lagen. Ingenting rubbar rättsväsendets grundvalar på ett så effektivt sätt, som om likheten inför lagen sättes i fara, eller om likheten inför lagen icke kan anses vara tillfredsställande. Då frågar sig givetvis menige man i en sådan situation som denna: Här ha domstolarna i alla tre instanserna dömt. Här har högsta domstolen vid upprepade vändningar ånyo prövat målet och kommit till det resultatet, att här föreligger ett brottsligt förfarande. Om det varit en menig man, en fattig,

Svar å interpellation. (Forts.)

hade han utan vidare fått nöja sig med en sådan situation som denna. Men då det gäller en man med betydande resurser, då är det möjligt att ett ingripande skall komma till stånd med den effekt, som interpellanten och förmodligen även herr Höglund avse. Är det icke sannolikt, att denne menige man skulle resonera på det sättet, att hade det varit fattiga människor, hade de fått nöja sig, men då det är fråga om en man med mycket stora ekonomiska möjligheter, köper man sig en större eller mindre bunt Stockholmstidningar, som tydligen stå till förfogande för snart sagt vad som helst, samt sätter i gång en landsomfattande propaganda och skaffar sig med penningens hjälp den rätt, som man icke fått på annat sätt. Detta är den naturliga reagensen hos menige man. Jag tror, att herrarna vid skrivbordet ha uppfattat allmänhetens syn på saken på ett fullkomligt oriktigt sätt.

Herr **Wallén:** Herr talman! När man nu också börjar draga in menige man i denna diskussion, kan jag icke underlåta att säga ett par ord, eftersom jag ganska väl känner stämningen. Skola vi analysera frågan, är det väl en grupps av storfinansen kamp mot en annan grupp från storfinansen och ingenting annat. Det var en viss grupp inom storfinansen, vars gamklor sattes i ett rikt byte inkl. i en rik tidning. Så ligger väl saken till, om vi gå till grund och botten. Därför har också allmänheten så småningom börjat reagera mycket starkt. Jag vill säga justitieministern, att riksdagsman Nyblom är icke den ende inom denna kammare, som anser, att här bör göras något. Det är icke blott jag, som delar hans uppfattning, utan jag kan försäkra herr justitieministern, att det är rätt många även bondeförbundare, som ha liknande tankar, fastän de kanske icke tycka det är trevligt att säga det offentligt här i kammaren. Det är inte alltid lätt att gå mot strömmen.

Herr talman! Om herr justitieministern kunde åstadkomma en rikskommission, som toge hand om frågan i hela dess vidd, så skulle det göra mycket gott. Skulle man vid det tillfället kunna återfinna den av mig för fyra år sedan i riksdagen efterfrågade Ivar Kreugers dagbok, varom jag ännu icke fått något svar från justitieministern, skulle jag vara mycket tacksam. *Ingen* bör skyddas och ingenting döljas i denna fråga, som tilldrager sig stort intresse även utom landets gränser. Mannamån får ej ens misstänkas i svensk lagtillämpning.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till skyddsuppfostran m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av den vid försvarsväsendet anställda sjuksköterskepersonalens avlöningsförmåner m. m.;

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 421, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om barnbidrag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av 43 § lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering; och

nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 44 § och 81 § 4 mom. lagen den 4 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

nr 405, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer m. m.; och

nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

från första lagutskottet:

nr 424, i anledning av väckt motion angående reformering av åklagarväsendet;

nr 425, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om ersättning av statsverket till den, som lidit skada till följd av felskrivning i fastighetsbok m. m.;

nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, m. m.; och

nr 430, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av 2 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

från jordbruksutskottet:

nr 427, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor m. m.;

nr 428, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om ersättning till statens allmänna fastighetsfond; och

nr 429, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442);

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 16 oktober 1936 (nr 542);

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167);

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av civila tjänstepensionsreglementet å lärare vid statens undervisningsväsen;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande av tjänstepensionsrätten i statens pensionsanstalt för vissa lärare vid statens undervisningsväsen m. m.;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1937/1938, i vad rör pensionsväsendet;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 86, angående provisorisk avlöningsförstärkning under budgetåret 1937/1938 till vissa befattningshavare vid riksdagens verk; och

nr 87, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.11 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
